

Міністерство освіти і науки України
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

**“СИСТЕМА ОБЛІКУ ВИТРАТ Й АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ
(РОБІТ, ПОСЛУГ) ТА ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ”**

виконала:

студентка спеціальності

071 “Облік і оподаткування”

Жекало Христина Ярославівна

науковий керівник:

к.е.н., доц. Шкроміда Н. Я.

рецензент:

к.е.н., доц. Мигович Т. М.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

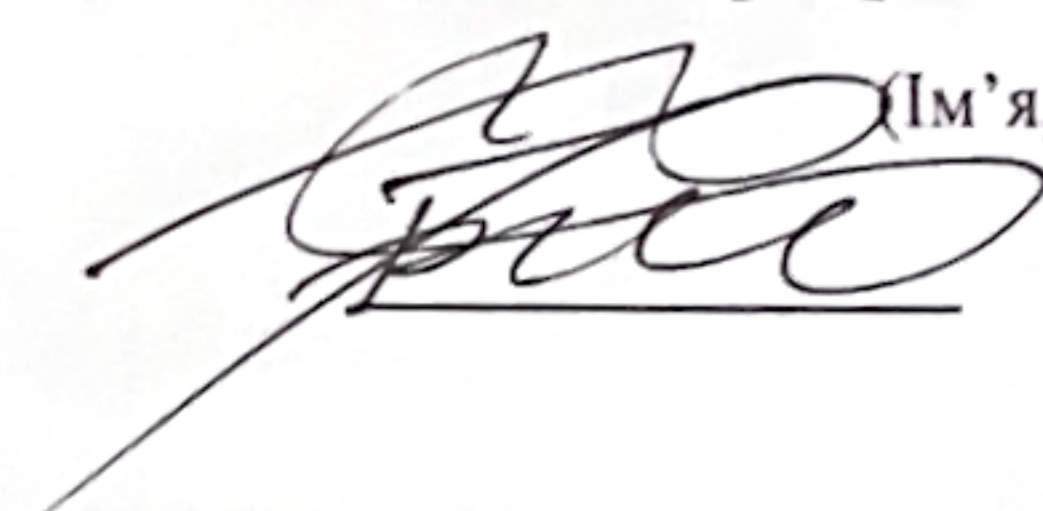
Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Спеціальність 071 "Облік і оподаткування"

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Іван БАЛАНЮК

(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

 "7" листопада 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ

Жекало Христини Ярославівни

1. Тема роботи "Система обліку витрат й аналізу собівартості продукції (робіт, послуг) та її удосконалення"

Керівник роботи кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування Шкроміда Надія Ярославівна.

2. Перелік питань, які потрібно розробити (детальний план дипломної роботи): сутність і класифікація витрат: сучасні підходи до їх вивчення; нормативно-правове регулювання обліку витрат та собівартості продукції; методичні засади формування собівартості продукції у контексті реалізації ефективної цінової політики; організація системи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції; методичні особливості обліку витрат та калькулювання собівартості продукції; управлінська звітність як джерело реалізації ефективної цінової політики; аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства; маржинальний аналіз витрат підприємства та оцінка рентабельності бізнесу; проблеми і напрямки удосконалення системи обліку витрат й аналізу собівартості продукції для підвищення ефективності управління бізнесом.

3. Дата видачі завдання 04.12.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

-

№ п/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні основи обліку витрат та аналізу собівартості продукції (робіт, послуг)	17.03.2025 р.	Виконано
2.	Організаційно-методичні особливості обліку витрат та калькулювання собівартості продукції ТОВ “Цитадель Груп”	27.06.2025 р.	Виконано
3.	Аналіз витрат і собівартості продукції ТОВ “Цитадель Груп”	14.11.2025 р.	Виконано

Студентка

Керівник роботи

Жекало Х. Я.

Шкромида Н. Я.

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

ВІДГУК

наукового керівника кандидата економічних наук, доцента кафедри обліку і оподаткування Шкромиди Надії Ярославівни на кваліфікаційну роботу магістра 2 курсу групи ОО-М2 Жекало Христини Ярославівни на тему:
“Система обліку витрат й аналізу собівартості продукції (робіт, послуг) та її удосконалення”

Облік і аналіз витрат та собівартості продукції є одними з ключових елементів системи управління підприємством, оскільки забезпечують формування достовірної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Саме від організації обліку витрат залежить точність визначення фінансових результатів, рівень рентабельності та конкурентоспроможність підприємства. У сучасних умовах господарювання особливої актуальності набуває вдосконалення системи обліку та аналізу витрат, що сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, оптимізації виробничих процесів і зниженню собівартості продукції.

Автором досліджено теоретичні та методичні засади обліку витрат і формування собівартості продукції (робіт, послуг). Розкрито економічну сутність витрат, їх класифікацію та роль у системі управління підприємством. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку витрат і визначення собівартості, а також сучасні підходи до їх аналітичного дослідження. Визначено особливості організації бухгалтерського обліку витрат на підприємстві та порядок їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Також у роботі проведено детальний аналіз динаміки, структури та рівня витрат, виявлено фактори, що впливають на собівартість продукції та оцінено ефективність використання ресурсів досліджуваного підприємства. На основі проведеного аналізу

запропоновано напрями удосконалення системи обліку й аналізу витрат, що сприятимуть підвищенню ефективності господарської діяльності підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблені рекомендації можуть бути використані для вдосконалення організації обліку витрат, підвищення аналітичності інформації та прийняття обґрунтованих управлінських рішень на ТОВ “Цитадель Груп”.

Дослідження виконано на належному науково-методичному рівні, автор продемонстрував уміння застосовувати теоретичні знання на практиці, обґрунтовувати висновки та формулювати пропозиції щодо підвищення ефективності системи обліку витрат. Аргументація є послідовною та підтвердженою аналітичними розрахунками.

Загальний висновок: кваліфікаційна робота Жекало Христини Ярославівни на тему: “Система обліку витрат й аналізу собівартості продукції (робіт, послуг) та її удосконалення” є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, має науково-освітню і практичну цінність, за змістом та оформленням відповідає встановленим вимогам, може бути допущена до захисту із позитивною оцінкою, а її авторка заслуговує на присудження другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Науковий керівник

кандидат економічних наук

доцент кафедри обліку і оподаткування

Шкроміда Н.Я.

“10” серпня 2025 р.

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

магістра 2 курсу групи ОО-М2 Жекало Христини Ярославівни на тему:

“Система обліку витрат й аналізу собівартості продукції (робіт, послуг) та її
удосконалення”

У сучасних умовах розвитку економіки та зростання конкуренції на ринку ефективне управління витратами та формування собівартості продукції (робіт, послуг) є одним із ключових чинників забезпечення фінансової стабільності підприємства. Саме система обліку витрат, їх аналіз і контроль виступають важливими інструментами управління ресурсами, дозволяють виявити резерви зниження витрат і підвищити рентабельність діяльності. Раціональна організація обліку витрат сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, забезпечує достовірність фінансової звітності та ефективне функціонування підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Об’єктом дослідження є система обліку витрат і формування собівартості продукції (робіт, послуг) на прикладі діяльності підприємства ТОВ “Цитадель Груп”.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку і аналізу витрат та собівартості продукції.

У роботі досліджено економічну сутність і класифікацію витрат, розкрито нормативно-правові засади обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, визначено методичні особливості обліку витрат підприємства. Також проведено детальний аналіз структури та динаміки витрат, досліджено вплив окремих факторів на собівартість продукції та визначено шляхи оптимізації. Обґрунтовано

практичні рекомендації щодо вдосконалення системи обліку витрат і підвищення ефективності аналітичної роботи на підприємстві.

Недоліки. У роботі доцільно було б ширше застосувати порівняльний аналіз сучасних методів управлінського обліку витрат, зокрема міжнародних підходів до калькулювання, що дало б змогу поглибити науково-методичне підґрунтя дослідження. Проте це зауваження не знижує загальної позитивної оцінки виконаної роботи.

Загальний висновок. Кваліфікаційна робота Жекало Христини Ярославівни на тему: “Система обліку витрат й аналізу собівартості продукції (робіт, послуг) та її удосконалення” є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, виконана на високому теоретичному та практичному рівні, за змістом і оформленням відповідає встановленим вимогам. Робота може бути допущена до захисту з позитивною оцінкою, а її автор заслуговує на присудження другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Рецензент

кандидат економічних наук

доцент кафедри фінансів

Мигович Т. М.

“10” грудня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти виконана Жекало Х. Я.

Назва роботи: “Система обліку витрат й аналізу собівартості продукції (робіт, послуг) та її удосконалення”.

Спеціальність: 071 “Облік і оподаткування”.

Кваліфікаційна робота містить 95 сторінок, список літератури з 55 найменувань, таблиць 18; рисунків 6; додатки 3.

Об’єкт роботи – фінансово-господарська діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю “Цитадель Груп” в частині обліку витрат й аналізу собівартості продукції.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку і аналізу витрат та собівартості продукції та шляхи їх удосконалення.

Метою роботи є дослідження та узагальнення теоретичних, організаційних і методичних засад функціонування системи обліку витрат та аналізу собівартості продукції (робіт, послуг), а також розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення на сучасному підприємстві.

Практична значущість отриманих результатів полягає в можливості використання розроблених рекомендацій для вдосконалення організації обліку витрат, підвищення точності аналітичних розрахунків і формування ефективної системи управління витратами на підприємстві ТОВ “Цитадель Груп”.

Ключові слова: витрати, собівартість продукції, виробництво, облік, аналіз, калькулювання, рентабельність, оптимізація витрат.

Рік виконання роботи 2024-2025.

Рік захисту роботи 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ)	
1.1.	Сутність і класифікація витрат: сучасні підходи до їх вивчення	7
1.2.	Нормативно-правове регулювання обліку витрат та собівартості продукції	23
1.3.	Методичні засади формування собівартості продукції у контексті реалізації ефективної цінової політики	29
	Висновки до розділу	32
РОЗДІЛ 2	ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТОВ “ЦИТАДЕЛЬ ГРУП”	
2.1.	Організація системи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції	34
2.2.	Методичні особливості обліку витрат та калькулювання собівартості продукції	42
2.3.	Управлінська звітність як джерело реалізації ефективної цінової політики	48
	Висновки до розділу	52
РОЗДІЛ 3	АНАЛІЗ ВИТРАТ І СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТОВ “ЦИТАДЕЛЬ ГРУП”	
3.1.	Аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства	54
3.2.	Маржинальний аналіз витрат підприємства та оцінка рентабельності бізнесу	62
3.3.	Проблеми і напрямки удосконалення системи обліку витрат й аналізу собівартості продукції для підвищення ефективності управління бізнесом	73
	Висновки до розділу	79
ВИСНОВКИ		81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ		84
ДОДАТКИ		89

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової економіки ефективне управління витратами є одним із ключових чинників забезпечення стабільного розвитку підприємства, підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання. Витрати формують собівартість продукції (робіт, послуг), яка, у свою чергу, є базовим показником для визначення цінової політики, оцінки ефективності діяльності та обґрунтування управлінських рішень. Саме тому удосконалення системи обліку витрат і аналізу собівартості продукції набуває особливого значення у сучасних умовах господарювання.

Сучасна практика бухгалтерського обліку в Україні зазнає постійних змін, зумовлених змінами податкового законодавства, переходом до цифрових форм обліку, а також зростанням ролі управлінського обліку у прийнятті стратегічних рішень. Проте на багатьох підприємствах спостерігаються проблеми у правильному формуванні собівартості, недостатня деталізація витрат, а також відсутність системного підходу до аналізу їх структури та динаміки. Це призводить до спотворення фінансових результатів, неефективного використання ресурсів та зниження прибутковості виробництва.

Наукові засади обліку витрат і калькулювання собівартості висвітлювали у своїх працях такі науковці, як І. Білоусова, Ф. Ф. Бутинець, Ф. Візер, С. Ф. Голов, Н. Еліас, В. І. Єфіменко, О. І. Кобилянська, В. Г. Козак, Ф. Котлер, Ю. Б. Кравчук, В. Лен, , К. Менгер, Л. В. Нападовська, В. П. Савчук, Д. Сєнко, І. Сидоров, Л. Стракова, Л. К. Сук, Н. М. Ткаченко, А. А. Турило, А. М. Турило, В. О. Шевчук, Л. М. Янчева та інші. Водночас питання удосконалення системи обліку витрат та її аналітичного забезпечення в умовах сучасних технологічних змін, цифровізації та розвитку управлінського обліку залишаються дискусійними і потребують подальшого дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження та узагальнення теоретичних, організаційних і методичних засад

функціонування системи обліку витрат та аналізу собівартості продукції (робіт, послуг), а також розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення на сучасному підприємстві.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі визначено наступні завдання:

- розглянути сутність і класифікація витрат;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліку витрат та собівартості продукції;
- розглянути методичні засади формування собівартості продукції у контексті реалізації ефективної цінової політики;
- дослідити особливості організації обліку витрат та калькулювання собівартості продукції на досліджуваному підприємстві;
- визначити методичні особливості обліку витрат та калькулювання собівартості продукції;
- узагальнити інформацію про управлінську звітність, як джерело реалізації ефективної цінової політики;
- провести аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства;
- здійснити маржинальний аналіз витрат підприємства та оцінка рентабельності бізнесу;
- розробити практичні рекомендації удосконалення системи обліку витрат й аналізу собівартості продукції для підвищення ефективності управління бізнесом.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю “Цитадель Груп” в частині обліку витрат й аналізу собівартості продукції.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку і аналізу витрат та собівартості продукції та шляхи їх удосконалення.

Методи дослідження. У ході виконання кваліфікаційної роботи було застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, використано методи аналізу та синтезу, діалектичний підхід до пізнання економічних процесів, наукової абстракції та теоретичного узагальнення. Для забезпечення об'єктивності висновків застосовано індукцію і дедукцію, порівняльний та оціночний методи, системний підхід, а також методи встановлення причинно-наслідкових зв'язків і групування. Крім того, у процесі дослідження використано статистико-економічний метод, що дозволив кількісно оцінити динаміку та тенденції зміни витрат.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних засад формування та функціонування системи обліку витрат і аналізу собівартості продукції, а також у розробленні практичних рекомендацій щодо її удосконалення в умовах сучасного господарювання. У роботі уточнено економічну сутність витрат і собівартості з позицій управлінського підходу, систематизовано чинники, що впливають на їх формування, та обґрунтовано доцільність застосування сучасних методів калькулювання. Досліджено систему обліку витрат на прикладі Товариства з обмеженою відповідальністю “Цитадель Груп”.

Практичне значення отриманих результатів дослідження. Практичне значення полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для вдосконалення системи обліку витрат і підвищення ефективності управління собівартістю продукції на підприємстві ТОВ “Цитадель Груп”. Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить оптимізувати структуру витрат, своєчасно виявляти внутрішні резерви зниження собівартості, забезпечити ефективніше використання ресурсів і підвищити рентабельність діяльності підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження було апробовано під час участі у науково-практичних конференціях, а саме як доповідь на тему “Методичні засади формування собівартості продукції у контексті

реалізації ефективної цінової політики” на Міжнародній науковій конференції “Світ наукових досліджень” 23 січня 2025 р. (з публікацією тез).

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 95 сторінках друкованого тексту. Робота складається із 18 таблиць, 6 рисунків та додатків. Перелік використаних джерел налічує 55 найменувань, які займають 5 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ)

1.1. Сутність і класифікація витрат: сучасні підходи до їх вивчення

Витрати є одним із ключових економічних показників, що впливають на фінансовий стан підприємства та ефективність його діяльності. Вони становлять основу для формування собівартості продукції, визначення прибутку та прийняття управлінських рішень. У зв'язку з розвитком економічних систем, цифровізації та новітніх підходів до обліку витрат зростає потреба у їх глибокому аналізі та класифікації.

У загальному розумінні витрати – це сукупність спожитих економічних ресурсів у процесі виробництва товарів чи надання послуг, виражених у грошовій формі.

Сучасні наукові дослідження визначають витрати як невід'ємний елемент економічного циклу підприємства, що включає процеси формування собівартості, ціноутворення та управління фінансовими ресурсами.

У науковій, навчальній та нормативно-правовій літературі категорія “витрати” трактується неоднозначно. Це зумовило формування кількох основних підходів до її визначення, серед яких виділяють:

- ресурсно-виробничий;
- фінансово-грошовий;
- економічний;
- бухгалтерський;
- управлінський;
- маркетинговий;
- аналітичний;
- нормативно-правовий.

Кожен із наведених підходів відображає окремі аспекти сутності витрат і має

власні акценти у трактуванні їх змісту.

Ресурсно-виробничий підхід зосереджується на спожитих у процесі виробництва ресурсах. Так, Бутинець Ф. Ф. визначає витрати: “як спожиті ресурси або кошти, необхідні для придбання товарів, робіт і послуг” [1, с. 56].

Волкова І. А. підкреслює: “витрати виступають важливим елементом відтворювального процесу підприємства, відображаючи використання всіх ресурсів для виробництва продукції” [2, с. 178].

Подібної позиції дотримується Пушкар М. С., який трактує витрати: “як суму спожитих факторів виробництва” [3, с. 62].

Фінансово-грошовий підхід розглядає витрати через їх грошове відображення. Зокрема, Бланк І. А. трактує їх як: “поточні витрати матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, виражені у грошовій формі” [4, с. 1182].

Климко В. П., Нестеренко Л. О. та Поддєрьогін А. М. вважають: “витрати обсягом використаних ресурсів у грошовому вимірі для забезпечення господарської діяльності” [5, с. 415; 6].

Економічний підхід розкриває витрати як категорію, що формується у процесі використання ресурсів і має цільову спрямованість. Відповідно до Економічного словника: “витрати визначаються як зменшення вартості активів чи власного капіталу” [7, с. 256].

Цал-Цалко Ю. С. пов’язує витрати із: “сукупними затратами живої та уречевленої праці на виробництво продукції, що становлять витрати господарської діяльності суб’єктів підприємництва” [8, с. 189].

На відміну від економічного підходу, у бухгалтерському підході, на думку Кобилянської О. І., витрати розглядаються: “як найважливіша частина фінансової діяльності підприємства, а тому необхідно володіти знаннями щодо порядку їх здійснення, обліку та розподілу з метою отримання доходу” [9, с. 78].

Бухгалтерський підхід відображає нормативно закріплену економічну суть витрат як: “зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов’язань, що призводить до зменшення власного капіталу”. Це визначення подають Прохар Н. В. та Кулішов В. В. [10, с. 17; 11, с. 76].

Нашкерська Г. В. конкретизує: “витрати – це споживання матеріалів, товарів чи послуг у процесі отримання доходу” [12, с. 390].

Управлінський підхід до визначення сутності витрат ґрунтується на їх розгляді як однієї з ключових категорій управлінського обліку та інструмента якісної оцінки діяльності підприємства. На відміну від фінансового обліку, де витрати розглядаються переважно у ретроспективному аспекті, управлінський підхід зорієнтований на забезпечення менеджменту інформацією про витрати, пов'язані з конкретними об'єктами: продуктом, партією продукції, послугою, процесом чи іншим напрямом діяльності підприємства.

Так, Козак В. Г. розглядає витрати як: “одну з важливих категорій управлінського обліку та засіб якісної оцінки діяльності підприємства” [13, с. 129]. На думку автора, менеджерам необхідна не просто загальна інформація про витрати, а деталізовані дані щодо їх формування за окремими об'єктами – продуктами, партіями чи видами послуг.

Нападовська Л. В. зазначає, що для управління виробничою собівартістю витрачання ресурсів у процесі виробництва доцільно розглядати через поняття “затрати”. Вони відображають зменшення економічних вигод протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що в підсумку призводить до зменшення власного капіталу [14, с. 230].

У свою чергу, Хорнгрен Ч. підкреслює, що: “саме система управлінського обліку забезпечує формування релевантних витрат, які мають вирішальне значення для прийняття управлінських рішень”. Автор наголошує, що об'єктами управлінського обліку можуть виступати продукція, обладнання, послуги чи бізнес-процеси, а витрати групуються та вимірюються відповідно до обраного об'єкта калькулювання собівартості [15, с. 63].

Маркетинговий підхід до визначення сутності витрат ґрунтується на їхньому розгляді як ключового елементу механізму ціноутворення та інструмента реалізації цінової політики підприємства. У межах цього підходу витрати розглядаються не лише як показник ефективності виробничої діяльності, а й як чинник формування ціни продукції, що безпосередньо впливає на рівень попиту та

конкурентоспроможність товарів і послуг.

Так, Котлер Ф. виділяє три основні підходи до формування базових цін: “орієнтовані на витрати, на сприйняття споживачами та на рівень цін конкурентів”. На думку автора, витрати становлять нижню межу ціни, тоді як попит і конкуренція формують верхні її рівні [16, с. 298].

Гаркавенко С. С. наголошує, що “витрати виступають інструментом цінової політики підприємства, тому що попит визначає верхній рівень ціни, а її мінімальну величину – витрати” [17, с. 152]. При цьому у процесі ціноутворення витрати можуть класифікуватися за різними ознаками з метою оптимізації ціни та забезпечення конкурентних переваг.

Аналітичний підхід до визначення сутності витрат зосереджується на їхньому розгляді як вартісного показника, що дозволяє оцінити ефективність діяльності підприємства та визначити взаємозв’язок між витратами, собівартістю і фінансовим результатом. У цьому контексті витрати аналізуються не лише як факт використання ресурсів, а й як елемент, що безпосередньо впливає на рівень прибутку та конкурентоспроможність підприємства. Особливістю підходу є його спрямованість на зіставлення витрат і доходів з метою оцінки рентабельності та пошуку резервів оптимізації.

Так, Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. визначають витрати: “як вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для досягнення поставленої мети” [18, с. 32].

Циган Р. М. та Савченко О. С. підкреслюють: “фінансовий результат діяльності будь-якого підприємства визначається шляхом порівняння витрат і доходів підприємства”. Дані автори зазначають, що для збільшення ефективності роботи кожне підприємство повинно контролювати витрати (проводити політику оптимізації витрат) з метою недопущення перевищення їх над доходами [19, с. 242].

Іващенко Н. А. зазначає: “собівартість продукції і прибуток перебувають в обернено-пропорційній залежності: зниження собівартості приводить до відповідного зростання суми прибутку, і навпаки” [20, с. 56].

Нормативно-правовий підхід до визначення сутності витрат ґрунтується на

положеннях чинного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. У його межах витрати трактуються як економічні вигоди, що зменшуються у процесі господарської діяльності внаслідок вибуття активів чи збільшення зобов'язань. Основна увага приділяється не лише економічній сутності витрат, а й можливості їх достовірного вимірювання та відображення у фінансовій звітності. Важливою рисою цього підходу є його універсальність та офіційність, адже саме нормативні документи встановлюють єдині правила обліку та звітності для всіх суб'єктів господарювання.

Згідно з Податковим кодексом України [21], “витрати це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності”. При цьому підкреслюється, що наслідком здійснення таких витрат є зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що, у свою чергу, призводить до зменшення власного капіталу. Таким чином, у податковому аспекті витрати пов'язуються насамперед з їхнім впливом на оподатковуваний прибуток.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [22] поняття витрат подано дещо ширше. Витрати визначаються “як зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що зумовлює зменшення власного капіталу”. Водночас закон робить виняток для випадків зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками.

Аналогічне визначення надається у НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [23] та у НП(С)БО 16 “Витрати” [24], де також наголошується, що “витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу, за винятком випадків вилучення чи розподілу власниками”. Така уніфікація у національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку забезпечує єдність трактування витрат для цілей фінансової звітності.

Визначення, яке подається у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 1 “Подання фінансової звітності”, дещо деталізує підхід, акцентуючи увагу на часовому аспекті. Згідно з МСБО, витрати розглядаються “як зменшення

економічних вигод протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку активів або виникнення зобов'язань”[25]. При цьому підкреслюється, що такі зміни не пов'язані з розподілом капіталу між його власниками.

У табл. 1.1 подано узагальнене відображення сутності витрат, сформоване на основі наукових підходів та положень нормативно-правових актів.

Таблиця 1.1

Визначення категорії “витрати” за різними підходами

Джерело	Визначення
Ресурсно-виробничий підхід	
Бутинець Ф. Ф. [1, с.56]	Спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товари, роботи і послуги.
Волкова І. А. [2, с.178]	Важливий елемент відтворювального процесу первинної ланки, що відтворює у собі витрати підприємства на всі спожиті ресурси на виробництво продукції.
Пушкар М. С. [3, с. 389]	Сума спожитих на виробництві товарів, робіт і послуг факторів виробництва (ресурсів).
Фінансово-грошовий підхід	
Бланк І. А. [4, с. 19]	Виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових та інших видів ресурсів на виробництво продукції.
Климко В. П., Нестеренко Л. О. [5, с. 415] Поддєрьогін А. М. [6]	Обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для здійснення господарської діяльності.
Економічний підхід	
Економічний словник [7, с. 256]	Формуються в процесі використання ресурсів під час здійснення певної діяльності. Вони мають цільову спрямованість. Витрати підприємства визначаються як сума зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток).
Цал-Цалко Ю. С. [8, с. 189]	Сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів підприємництва.
Бухгалтерський підхід	
Кобилянська О. І. [9, с. 78]	Витрати – це найважливіша частина фінансової діяльності підприємства, тому слід знати порядок їх здійснення, обліку й розподілу задля отримання доходу.
Прохар Н. В. [10, с.17], Кулішов В. В. [11, с.76]	Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу.
Нашкерська Г. В. [12, с. 390]	Споживання або використання матеріалів, товарів, робіт, послуг в процесі одержання доходу.
Управлінський підхід	
Козак В. Г. [13, с. 129]	Одна з важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства. Для управління менеджерам необхідні не

	просто витрати, а інформація про витрати на будь-що (продукт, партію, послугу тощо).
Нападовська Л. В. [14, с. 230]	Для управління виробничою собівартістю витрачення ресурсів у виробництві можна відображати через використання поняття «затрати», що є зменшенням економічних вигод протягом звітного періоду, або збільшення зобов'язань підприємства.
Хорнгрен Ч. [15, с. 63]	Витрати, які впливають на управлінські рішення, розглядаються в системі управлінського обліку, оскільки лише в ній формуються релевантні витрати. Для прийняття рішень потрібна інформація про витрати на «щось» (об'єкт обліку витрат або калькулювання собівартості).
Маркетинговий підхід	
Котлер Ф. [16, с. 298]	Виділяють три підходи до визначення базових цін: на основі витрат, на основі сприйняття споживачів і на цінах конкурентів.
Гаркавенко С. С. [17, с. 152]	Витрати виступають інструментом цінової політики підприємства: попит визначає верхній рівень ціни, а мінімальний рівень формують витрати.
Аналітичний підхід	
Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. [18, с.32]	Вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для досягнення мети.
Циган Р. М., Савченко О. С. [19, с. 242]	Фінансовий результат діяльності визначається співвідношенням витрат і доходів. Для підвищення ефективності підприємство має контролювати витрати з метою недопущення їх перевищення.
Іващенко Н. А. [20, с. 56]	Собівартість продукції і прибуток перебувають в обернено-пропорційній залежності: зниження собівартості зумовлює зростання прибутку і навпаки.
Нормативно-правовий підхід	
Податковий Кодекс України [21]	Витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань.
Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [22]	Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).
НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [23]	Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).
НП(С)БО 16 “Витрати” [24]	Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).
МСБО 1 “Подання фінансової звітності” [25]	Витрати як зменшення економічних вигод протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку, або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов'язаних з його розподілом між учасниками акціонерного капіталу

Отже, у результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що витрати – це комплексна категорія, яка характеризує процес цілеспрямованого використання та споживання ресурсів у натуральній, вартісній і правовій формах з метою здійснення господарської діяльності, отримання доходу та забезпечення розвитку підприємства.

Економічна наука визначає витрати як ключовий фактор формування собівартості продукції та послуг, що безпосередньо впливає на кінцевий фінансовий результат. Здатність підприємства ефективно управляти витратами визначає його здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища, забезпечувати конкурентоспроможність та максимізувати прибуток.

Сутність витрат полягає у використанні економічних ресурсів для досягнення конкретної мети, що може виражатися в грошовій або натуральній формі. Витрати відображають процес виробництва, обігу, фінансових операцій та інші аспекти господарської діяльності. Вони визначаються не лише обсягом використаних ресурсів, а й факторами їхнього виникнення, характером споживання, ступенем впливу на кінцевий фінансовий результат.

Класифікація витрат є важливим інструментом для ефективного управління ними та прийняття обґрунтованих економічних рішень. У науковій літературі та практиці господарювання застосовується низка підходів до класифікації витрат.

Витрати на виробництво продукції класифікують за статтями калькуляції та елементами. Витрати за статтями калькуляції – витрати на окремі види продукції та основне і допоміжне виробництво [26]. Елементами витрат являються економічно однорідні види витрат.

Основна мета групування витрат за статтями калькуляції полягає в тому, щоб забезпечити об'єктивне, повне та аналітичне відображення структури витрат, необхідних для виготовлення конкретного продукту або надання послуг.

У контексті національних стандартів бухгалтерського обліку та загальноприйнятої методології, статті калькуляції, як правило, охоплюють такі групи витрат: сировина та матеріали (за вирахуванням відходів), напівфабрикати, паливо, основна і додаткова заробітна плата, нарахування на заробітну плату,

витрати на підготовку та освоєння виробництва, витрати на утримання та експлуатацію обладнання, загальновиробничі витрати, загальногосподарські витрати, втрати від браку, інші виробничі витрати тощо. Кожна з цих статей має своє економічне наповнення та виконує окрему функцію у процесі формування повної виробничої собівартості.

Витрати за економічними елементами класифікуються наступним чином:

- матеріальні затрати (за вирахуванням зворотних відходів);
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація основних фондів і нематеріальних активів;
- інші операційні витрати [27, с. 137].

Матеріальні затрати охоплюють витрати на сировину, основні й допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо та енергію, тару, запасні частини, будівельні матеріали, а також інші матеріальні ресурси, що використовуються у виробництві продукції, виконанні робіт, наданні послуг або забезпеченні технологічного процесу.

Витрати на оплату праці відображають суму основної та додаткової заробітної плати працівників, зайнятих у виробничо-господарських процесах, включаючи премії, надбавки, доплати, компенсаційні виплати та інші елементи грошової винагороди.

Відрахування на соціальні заходи є економічним елементом, що включає обов'язкові нарахування на фонд оплати праці, передбачені чинним законодавством. До них належать страхові внески до фондів соціального страхування, пенсійного забезпечення тощо.

Амортизація в контексті класифікації за економічними елементами являє собою систематичний розподіл вартості необоротних активів (зокрема основних засобів, нематеріальних активів) протягом строку їх корисного використання.

Інші операційні витрати формуються з витрат, які не входять до попередніх елементів, але пов'язані з операційною діяльністю підприємства. До них можуть належати витрати на службові відрядження, послуги зв'язку, охорону праці та

техніку безпеки, оплата послуг сторонніх організацій, витрати на сертифікацію продукції тощо.

Залежно від того, яка саме форма вартості реалізується у витратах підприємства, виділяють трудові, матеріальні та грошові витрати [28, с. 151].

Трудові витрати відображають споживання живої праці в процесі створення продукції, надання послуг або виконання робіт.

Матеріальні витрати складаються з витрат на сировину і матеріали, паливо, електроенергію та інші, що використовуються в процесі виробництва продукції.

Грошові витрати – це сукупність витрат підприємства, що виникають у процесі його діяльності, які виражені в грошовій формі. Вони становлять необхідну частину забезпечення безперебійного функціонування підприємства, охоплюючи оплату праці персоналу, придбання матеріалів і обладнання, а також сплату податків і обов’язкових внесків.

За відношенням до періоду виробництва витрати класифікують як витрати на продукцію (які можна віднести безпосередньо до конкретного виробу) та витрати за періоду (діяльність), що розглядаються як затрати спожиті в періоді.

З точки зору залежності від обсягу виробництва витрати поділяються на змінні та постійні. Змінні витрати змінюються пропорційно до обсягу випуску продукції, тоді як постійні залишаються відносно стабільними, незалежно від рівня виробництва. У сучасних дослідженнях також виділяють змішані витрати, які містять ознаки як змінних, так і постійних витрат, наприклад, часткова оплата праці адміністративного персоналу або витрати на утримання обладнання.

Класифікація витрат за призначенням відображає функціональну роль витрат у процесі господарської діяльності підприємства і поділяє витрати на виробничі, загальновиробничі, адміністративні, збутові та фінансові.

Виробничі становлять основу витрат підприємства та включають усі витрати, безпосередньо пов’язані з процесом виготовлення продукції, виконанням робіт або наданням послуг. До їх складу належать витрати на сировину і матеріали, паливо, енергію, оплата праці виробничого персоналу, нарахування на заробітну плату, а також інші витрати, що формують виробничу собівартість продукції [29, с. 128].

Наочне відображення класифікації витрат за різними ознаками в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація витрат за різними економічними ознаками

Ознака класифікації	Групування витрат
За економічним змістом	Матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію, відрахування на соціальні заходи, інші в-ти.
За статтями калькуляції	Сировина і матеріали, купівельні напівфабрикати і комплектуючі, паливо і енергія, зарплата виробничих працівників, відрахування на соціальні заходи, амортизація виробничого обладнання, загальновиробничі.
За відношенням до форм вартості	Трудові, матеріальні, грошові.
За відношенням до періоду виробництва	Витрати на продукцію, витрати за період.
За відношенням до обсягу виробництва	Постійні, змінні, змішані.
За призначенням	Виробничі витрати, загальновиробничі, адміністративні витрати, витрати на збут, фінансові витрати.
За способом віднесення на собівартість продукції	Прямі, непрямі
За відношенням до звітного періоду	Витрати поточного, минулого та майбутнього періоду.
Для оцінювання альтернативних рішень	Дійсні, можливі (альтернативні).
За видами продукції (робіт, послуг)	Витрати на вироби, витрати на групи виробів, витрати на замовлення.
За сферами діяльності	Операційні, фінансові, інвестиційні витрати.
За центрами відповідальності (місцем виникнення)	Витрати відділу, цеху, ділянки, іншого структурного підрозділу.
За впливом на фінансовий результат	Вичерпні, невичерпні витрати.
За видами діяльності	Витрати виробничої, невиробничої діяльності, основне і допоміжне виробництво.
За ступенем контролю	Контрольовані, неконтрольовані.
Залежно від прийняття рішення	Релевантні та нерелевантні.
За способом визначення собівартості додаткової одиниці продукції	Маржинальні та середні.
За відношенням до технологічного процесу	Основні та накладні.
В залежності від доцільності їх здійснення	Продуктивні витрати, непродуктивні витрати.

Загальновиробничі витрати охоплюють витрати, пов'язані з організацією, управлінням та обслуговуванням виробництва. Вони не можуть бути прямо

віднесені до конкретного виду продукції, а тому потребують розподілу між об'єктами калькулювання. До таких витрат належать витрати на утримання виробничих приміщень, амортизацію цехового обладнання, оплату праці допоміжного персоналу, витрати на ремонт і технічне обслуговування устаткування.

Адміністративні витрати – це витрати, пов'язані з управлінням підприємством у цілому. До них належать витрати на оплату праці адміністративного персоналу, утримання офісних приміщень, витрати на юридичне, бухгалтерське та кадрове забезпечення, амортизацію офісної техніки.

Витрати на збут (або комерційні витрати) охоплюють витрати, пов'язані з реалізацією продукції, її просуванням на ринку та забезпеченням логістичних процесів. Серед них: витрати на транспортування продукції до покупця, пакування, зберігання, реклама, маркетингові заходи, утримання складів готової продукції тощо. Такі витрати не формують виробничу собівартість, але є критично важливими для забезпечення реалізації продукції та підтримання конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Фінансові витрати становлять окрему групу, що не пов'язана безпосередньо з виробничим чи операційним процесом. Вони виникають у результаті здійснення фінансових операцій та залучення позикових коштів. До них належать: проценти за користування кредитами, витрати, пов'язані з обслуговуванням боргових зобов'язань, курсові різниці, втрати від участі в капіталі, витрати на банківське обслуговування тощо.

У межах калькулювання собівартості важливою є класифікація витрат на прямі й непрямі. Прямі витрати – це ті, які можна включити до собівартості конкретного об'єкта витрат, оскільки вони мають чітко визначену причинно-наслідкову залежність з виготовленням конкретної продукції (витрати на сировину і матеріали, напівфабрикати, заробітна плата працівників, які безпосередньо зайняті у виробничому процесі тощо). Натомість непрямі витрати не можуть бути прямо віднесені до конкретного виду продукції без застосування баз розподілу (витрати на утримання та експлуатацію, загальновиробничі).

За відношенням до звітного періоду витрати поділяються на витрати минулого, поточного та майбутнього періодів. Витрати минулого періоду – це витрати, які вже були понесені підприємством у попередніх звітних періодах, але можуть впливати на результати поточної діяльності. Витрати, понесені в межах поточного звітного періоду, які безпосередньо відображають господарські процеси, здійснені на підприємстві називаються витратами поточного періоду. Витрати майбутніх періодів – це витрати, які були здійснені в поточному періоді, однак стосуються діяльності майбутніх періодів і будуть віднесені на витрати у майбутньому [30, с. 38].

Для оцінювання альтернативних варіантів рішень прийнято поділяти витрати на дійсні, або їх ще називають реальні, та можливі (альтернативні). Дійсні витрати – це витрати, які супроводжуються реальною сплатою коштів або використанням інших активів і підлягають обліковому відображенню в момент їх виникнення. Альтернативні витрати – це втрачена вигода, яка могла бути отримана в разі вибору іншого можливого варіанта дії. Іншими словами, це потенційна користь, від якої підприємство відмовляється, приймаючи певне управлінське рішення.

За видами продукції поділяють витрати на вироби, витрати на групи виробів, витрати на замовлення. Витрати на вироби – це витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом окремих одиниць продукції. Витрати на групи виробів охоплюють сукупність витрат, пов'язаних із виготовленням певної групи однорідної або взаємопов'язаної продукції. Витрати на замовлення – витрати, які виникають при виконанні індивідуальних замовлень, що передбачають виготовлення продукції або надання послуг згідно з вимогами конкретного замовника.

Класифікація витрат за сферами діяльності підприємства дозволяє розмежувати витрати залежно від характеру та напрямку господарської активності. Відповідно до цього підходу, витрати поділяються на операційні, фінансові та інвестиційні [31, с. 189].

Операційні витрати становлять основну частину загальних витрат підприємства та пов'язані безпосередньо з основною діяльністю, спрямованою на

виробництво продукції. Саме операційні витрати формують собівартість продукції й визначають рівень операційного прибутку.

Фінансові витрати підприємства являють собою сукупність витрат у грошовій формі, що виникають у ході фінансово-господарської діяльності, не маючи прямого зв'язку з основною операційною діяльністю, проте впливають на загальний фінансовий результат підприємства.

Інвестиційні витрати – це фінансові вкладення, спрямовані на створення, розширення, оновлення або придбання основних засобів, нематеріальних активів та інших довгострокових активів з метою отримання прибутку в майбутньому. Це можуть бути витрати на будівництво, придбання обладнання, розробку нових продуктів, а також витрати на перепрофілювання виробництва або створення нової інфраструктури.

Класифікація витрат за центрами відповідальності, або за місцем їх виникнення, передбачає розподіл витрат між конкретними структурними одиницями підприємства, які несуть відповідальність за їх виникнення, використання та контроль. Витрати за центрами відповідальності відображаються в розрізі окремих підрозділів підприємства – цехів, виробничих ділянок, відділів, служб або інших організаційно відокремлених одиниць. Кожен такий центр відповідальності є носієм певного виду витрат, залежно від функцій, які він виконує у межах загальної виробничо-господарської діяльності підприємства.

У контексті бухгалтерського обліку та економічного аналізу, вичерпні та невичерпні витрати описують, як саме витрати впливають на фінансовий результат. Вичерпані витрати (спожиті) – це збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу звітного періоду. Вичерпані витрати одночасно відображаються в балансі та звіті про фінансові результати. Невичерпні витрати, на відміну від вичерпних, не призводять до безпосереднього зменшення фінансового результату в періоді їх виникнення. Вони розглядаються як витрати, що ще не завершили свого економічного циклу і продовжують приносити економічні вигоди в майбутніх періодах. Ці витрати, як правило,

відображаються не у складі витрат періоду, а у вигляді активів балансу підприємства.

За видами діяльності виділяють витрати виробничої, невиробничої, промислової, непромислової діяльності, основне та допоміжне виробництво. До витрат виробничої діяльності відносяться ті витрати, які безпосередньо пов'язані з процесом виготовлення продукції, виконанням робіт або наданням послуг. Невиробничі витрати пов'язані з обслуговуванням і забезпеченням функціонування підприємства поза межами виробничого процесу.

Окремо розглядають витрати основного та допоміжного виробництва. Основне виробництво – це той вид діяльності, який забезпечує основний дохід підприємства та пов'язаний із виготовленням основної продукції. Допоміжне виробництво виконує обслуговуючі функції, забезпечуючи основне виробництво необхідними послугами, напр., ремонтним обслуговуванням, енергопостачанням або транспортними роботами. Витрати допоміжного виробництва зазвичай розподіляються на відповідні об'єкти обліку або включаються у загальновиробничі витрати.

Класифікація витрат за ступенем контролю ґрунтується на можливості або неможливості впливу певних осіб чи структурних підрозділів підприємства на обсяг і характер витрат.

Контрольовані витрати – це ті витрати, на які певні підрозділи або посадові особи можуть безпосередньо впливати в межах своєї компетенції протягом певного періоду. Неконтрольовані витрати, навпаки, є такими, що не перебувають у прямому підпорядкуванні або сфері впливу конкретного керівника або відділу (наприклад амортизаційні витрати, інфляційні коливання).

У контексті стратегічного управління виділяють релевантні та нерелевантні витрати. Релевантні витрати враховуються при прийнятті управлінських рішень, оскільки вони змінюються залежно від обраного варіанту дій. Нерелевантні витрати, навпаки, є незмінними в межах аналізованих альтернатив і не впливають на прийняття рішень [32, с. 30].

За способом визначення собівартості додаткової одиниці продукції групують витрати на маржинальні та середні. Маржинальні витрати – це приріст витрат, що виникає внаслідок виробництва або реалізації додаткової одиниці продукції. Середні витрати – це витрати, які припадають у середньому на одну одиницю продукції, виготовленої за певний період.

За відношення до технологічного процесу витрати ідентифікують як основні – сукупність прямих витрат виробництва та накладні, які пов'язані на обслуговування та управління виробництва.

Продуктивні та непродуктивні витрати – це класифікація витрат за доцільністю їх здійснення. Продуктивні витрати – це витрати, які передбачені технологією та організацією виробництва і є необхідними для виготовлення продукції. Непродуктивні витрати – це витрати, що виникають внаслідок недоліків в організації виробництва, порушень технології, і які не приносять очікуваної економічної вигоди або ж узагалі не сприяють створенню кінцевого продукту.

Дослідження витрат та їхньої класифікації є важливою складовою економічного аналізу, що забезпечує підґрунтя для ефективного управління підприємствами та прийняття стратегічних рішень.

Витрати є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, а їх аналіз і класифікація мають вирішальне значення для ефективного управління фінансовими ресурсами. Сучасні підходи до їх вивчення дозволяють підприємствам адаптуватися до змін економічного середовища та підвищувати конкурентоспроможність. Використання новітніх методів обліку та управління витратами сприяє покращенню фінансових результатів і забезпеченню стійкого розвитку бізнесу.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що визначення витрат у науковій літературі та нормативно-правових актах має різні підходи, проте всі вони сходяться на тому, що витрати відображають зменшення економічних ресурсів підприємства, пов'язане з його господарською діяльністю. Класифікація витрат, у свою чергу, виступає важливим інструментом для забезпечення ефективного управління підприємством, оскільки дозволяє упорядкувати інформацію,

визначити ключові напрями використання ресурсів та створити надійну базу для планування, контролю й аналізу діяльності. Таким чином, сучасні наукові та практичні підходи до вивчення витрат забезпечують комплексне розуміння їхнього змісту й ролі у системі управління та формують підґрунтя для підвищення ефективності використання ресурсів.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку витрат та собівартості продукції

Нормативно-правове регулювання обліку витрат та собівартості продукції в Україні ґрунтується на комплексі законодавчих актів, підзаконних нормативних документів та методичних рекомендацій, що покликані забезпечити єдині підходи до відображення економічних операцій, формування інформації для управління та зовнішньої звітності.

Нормативно-правове регулювання обліку витрат в Україні здійснюється на кількох взаємопов'язаних рівнях, що формують єдину систему організації бухгалтерського обліку. На першому рівні основою є Конституція України, яка закріплює фундаментальні засади правового регулювання економічних відносин та визначає гарантії ведення господарської діяльності. Конституційні норми мають найвищу юридичну силу і є орієнтиром для формування всієї системи обліку. Важливим також є Податковий кодекс України [21], який регламентує формування витрат для цілей оподаткування та впливає на взаємозв'язок між бухгалтерським і податковим обліком.

Другий рівень становлять закони України, серед яких ключове значення має закон “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [22], який визначає базові правові засади організації бухгалтерського обліку, обов'язки суб'єктів господарювання та загальні принципи формування фінансової звітності; саме цей акт встановлює правову підставу для ведення обліку витрат і визначення

собівартості, оскільки на його підставі побудовано всю систему національних положень (стандартів) і підзаконних актів.

Третій рівень включає національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та План рахунків. Серед яких основним документом, що регламентує порядок відображення витрат у бухгалтерському обліку, є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” [24], затверджене наказом Міністерства фінансів України. Воно визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та їх відображення у фінансовій звітності. Згідно з цим стандартом, витрати визнаються у періоді, в якому вони були понесені, за умови, що вони можуть бути достовірно оцінені і зумовлять зменшення економічних вигід у майбутньому. НП(С)БО 16 також визначає класифікацію витрат за елементами та статтями калькуляції, що є основою для побудови методики калькулювання собівартості.

Важливе місце у регулюванні витрат має НП(С)БО 7 “Основні засоби” [33], що регламентують облік основних засобів, амортизацію та витрати з експлуатації, також впливають на калькуляцію, оскільки амортизаційні нарахування є складовою виробничих витрат; визначення строків корисного використання, методів нарахування амортизації та порядку віднесення витрат на різні види продукції змінює структуру собівартості.

Не менш значущим є НП(С)БО 9 “Запаси” [34], який регламентує порядок визнання та оцінки запасів – товарно-матеріальних цінностей, сировини, матеріалів, незавершеного виробництва і готової продукції. Одним із ключових положень НП(С)БО 9 є встановлення критеріїв визнання запасів активами. Вони визнаються такими лише тоді, коли існує ймовірність отримання підприємством економічних вигід від їх використання в майбутньому та вартість запасів може бути достовірно визначена. Даний стандарт має прямий зв’язок із собівартістю продукції, оскільки вартість матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції, порядок оцінки списання запасів, формування резервів і переоцінок безпосередньо визначають величину виробничих витрат та собівартість реалізованої продукції.

Важливе методологічне й практичне значення у сфері обліку витрат, пов'язаних із оподаткуванням прибутку має НП(С)БО 17 “Податок на прибуток”. Він забезпечує єдність підходів до відображення податкових витрат у бухгалтерському обліку, сприяє формуванню достовірної фінансової звітності та створює нормативне підґрунтя для контролю за правильністю розрахунку податку на прибуток [35]. Дотримання вимог цього стандарту гарантує об'єктивність показників фінансових результатів і дозволяє підприємствам вести облік витрат у відповідності до принципів, закріплених у національній системі бухгалтерського обліку.

НП(С)БО 26 “Виплати працівникам” регулює порядок відображення у бухгалтерському обліку витрат, пов'язаних із оплатою праці та іншими видами виплат працівникам [36]. Стандарт спрямований на те, щоб забезпечити достовірне відображення у фінансових показниках підприємства зобов'язань і витрат, пов'язаних із трудовими відносинами.

НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” має важливе значення для нормативно-правового регулювання обліку витрат, оскільки саме воно визначає основні принципи формування фінансової інформації, у тому числі даних про витрати підприємства. Цей стандарт задає методологічну основу, на якій базується система відображення витрат у бухгалтерському обліку та їх подальше узагальнення у фінансовій звітності [23].

Важливим інструментом реалізації норм положень є План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування, затверджені наказом Міністерства фінансів України. План рахунків є систематизованим переліком синтетичних рахунків, згрупованих за економічним змістом, що забезпечує єдиний підхід до відображення господарських операцій [37].

У системі рахунків витрат особливе місце займають рахунки класів 8 і 9. Рахунки класу 8 узагальнюють інформацію про витрати за елементами (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію тощо), тоді як рахунки класу 9 використовуються для обліку витрат діяльності за функціональним призначенням. З 2019 року застосування рахунків класу 9 є обов'язковим для всіх підприємств,

проте за рішенням підприємства можуть одночасно використовуватися й рахунки класу 8, що дозволяє деталізувати структуру витрат.

НП(С)БО визначають принципи визнання й оцінки витрат, тоді як План рахунків забезпечує їх практичне відображення та узагальнення, що гарантує порівнянність, достовірність і прозорість інформації про витрати для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

На четвертому рівні розміщені методичні рекомендації, інструкції та роз'яснення Міністерства фінансів України та інших уповноважених органів, які деталізують застосування положень стандартів у практиці. Вони визначають особливості організації обліку витрат у різних галузях, порядок формування собівартості продукції, розподілу загальновиробничих витрат та інші практичні аспекти.

Для різних сфер господарювання міністерства та інші центральні органи управління підготували й затвердили відповідні рекомендації. Зокрема:

- Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості від 09.07.2007 №373 [38].
- Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств від 18.05.2001 №132.
- Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності від 22.05.2002 №145.

П'ятий рівень охоплює внутрішню документацію підприємства, зокрема наказ про облікову політику, робочий план рахунків, графік документообігу та внутрішні інструкції. Ці документи конкретизують методику ведення обліку витрат з урахуванням специфіки діяльності підприємства і забезпечують ефективну організацію облікових процесів.

З метою систематизації та наочного подання інформації про регулювання обліку витрат подано рис. 1.1.

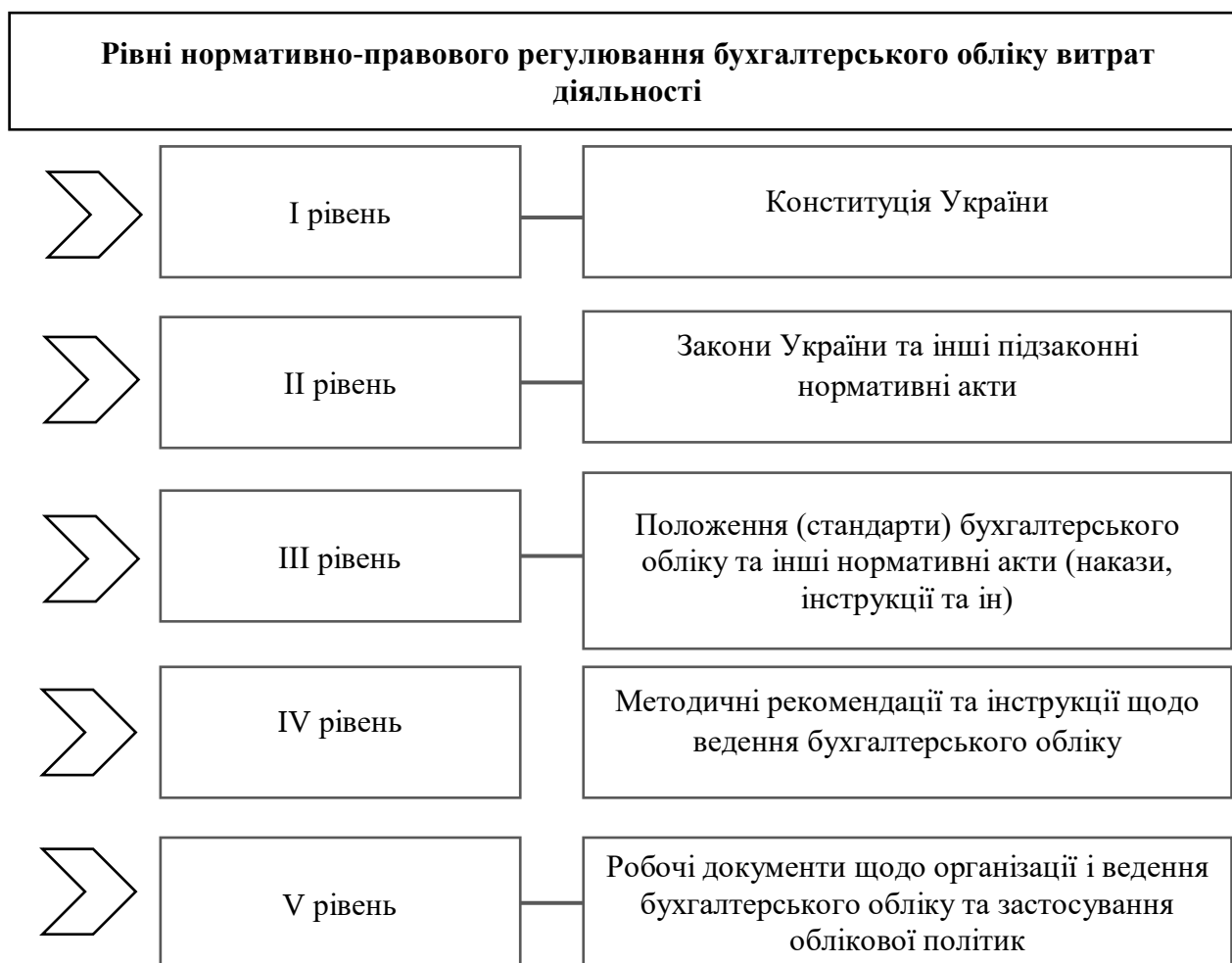

Рис 1.1. Основні рівні нормативного регулювання обліку витрат в Україні

Нормативно-правове регулювання обліку витрат та калькулювання собівартості продукції в Україні є багаторівневою системою, яка поєднує положення національного бухгалтерського обліку, податкового законодавства, галузевих стандартів та внутрішніх регламентів підприємств.

Нормативно-правове забезпечення обліку витрат охоплює широкую систему документів різного рівня юридичної сили, які регулюють порядок визнання, оцінки, обліку та відображення витрат у фінансовій звітності підприємств. Ця система формує правову основу для ведення бухгалтерського обліку, забезпечує його єдність, порівнянність і достовірність даних.

Розглянемо ще класифікацію нормативно-правових документів. Виділяють п'ять основних ознак класифікацій нормативно-правового забезпечення, а саме: за

видами, за рівнями, за обов'язковістю до виконання, за місцем та роллю у реформуванні й регулюванні бухгалтерського обліку та фінансової звітності та за групами. Це дозволяє чітко визначити місце кожного документа у загальній системі правового регулювання.

Детальніше класифікацію нормативно-правового забезпечення обліку витрат подано в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація нормативно-правового забезпечення обліку витрат

№	Ознака класифікації	Приклади нормативно-правових актів
1.	За видами	– Кодекси України; – Закони України; – Укази і розпорядження Президента України; – Постанови і рішення Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств; – НП(С)БО: 1, 7, 9; 16, 17, 26, 31; – Методичні рекомендації, інструкції, вказівки; – Положення, порядок; – Листи, роз'яснення; – Плани рахунків бухгалтерського обліку; – Наказ про облікову політику в підприємстві; – Графіки документообігу, графіки виконання обліково-звітних і контрольно-ревізійних робіт.
2.	За рівнями	– Міжнародні; – Загальнодержавні (національні); – Галузеві (відомчі); – Регіональні (обласні, районні); – Внутрішньогосподарські.
3.	За обов'язковістю виконання	– Обов'язкові; – Необов'язкові (рекомендаційні).
4.	За місцем і роллю в регулюванні бухгалтерського обліку, фінансової звітності	– Нормативно-правові акти вищої юридичної сили і акти вищого органу в системі органів виконавчої влади; – НП(С)БО, інші нормативно-правові документи з бухгалтерського обліку та фінансової звітності; – Нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації Міністерства фінансів України, НБУ тощо; – Нормативно-правові акти місцевого походження; – Рішення (накази, розпорядження) щодо форм організації бухгалтерського обліку.
5.	За групами	– Загальні документи; – За напрямками (ділянками); – За галузевою спрямованістю; бухгалтерського обліку і фінансової звітності, економічного контролю.

Отже, система нормативно-правового регулювання обліку витрат в Україні має багаторівневу структуру, що забезпечує єдність методологічних підходів до формування облікової інформації та її достовірне відображення у фінансовій звітності. Конституція та закони України створюють базові правові засади, підзаконні акти й положення (стандарти) бухгалтерського обліку визначають конкретні методичні правила, а методичні рекомендації та внутрішня документація підприємств деталізують порядок їх практичного застосування.

1.3. Методичні засади формування собівартості продукції у контексті реалізації ефективної цінової політики

Формування собівартості продукції є ключовим елементом облікової системи підприємства, який безпосередньо впливає на обґрунтованість ціноутворення, рівень прибутковості та податкові зобов'язання суб'єкта господарювання. У сучасних умовах ринкової економіки та жорсткої фіскальної політики України особливої актуальності набуває методологічне забезпечення правильного формування собівартості в контексті реалізації ефективної цінової політики.

Собівартість продукції – це грошовий вираз сукупних витрат підприємства, пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції.

Собівартість продукції є основним елементом для визначення нижньої межі ціни. Це означає, що ціна реалізації має бути вищою за собівартість, щоб забезпечити прибутковість підприємства [39, с. 46].

Формування ефективної цінової політики базується на достовірній та повній інформації про фактичну собівартість продукції. Зниження або завищення собівартості безпосередньо впливає на розрахунок ціни та рівень прибутковості.

Цінова політика підприємства повинна враховувати: структуру собівартості продукції, точку беззбитковості, цільовий прибуток, який підприємство планує

отримати, ринкові ціни, конкурентне середовище та податкове навантаження.

Калькулювання собівартості є процесом визначення витрат, пов'язаних із виробництвом одиниці продукції, виконанням робіт або наданням послуг [39, с. 46].

Методи калькулювання собівартості продукції є ключовим інструментом організації обліку витрат, оскільки саме від правильного вибору методу залежить точність отриманих показників та ефективність управлінських рішень. У науковій практиці виділяють кілька основних підходів до калькулювання, кожен з яких має власні особливості застосування залежно від технологічних процесів, структури виробництва та організації управління.

На практиці формування собівартості здійснюється за допомогою таких методів:

- попередільний метод;
- позамовний метод;
- нормативний метод;
- попроцесний метод;
- метод “директ-костинг”;
- метод “стандарт-костинг”;
- ABC-метод (Activity-Based Costing);
- облік фактичних витрат [40, с. 73].

Поширеним є попередільний метод калькулювання, який передбачає облік витрат за окремими стадіями або переділами виробничого процесу. Його доцільно використовувати в масовому та серійному виробництві з безперервним технологічним циклом, наприклад у металургії, хімічній промисловості, енергетиці. Сутність цього методу полягає у визначенні собівартості напівфабрикатів на кожному переділі, з подальшим формуванням загальної собівартості готової продукції. Це дозволяє деталізувати витрати на окремих етапах виробництва та забезпечує ефективний контроль за їхнім рівнем.

Іншим важливим підходом є позамовний метод калькулювання, який застосовується в індивідуальному та дрібносерійному виробництві, де продукція виготовляється за конкретними замовленнями. У такому разі витрати збираються

та групуються по кожному окремому замовленню, а собівартість визначається шляхом підсумовування всіх витрат, безпосередньо пов'язаних із його виконанням. Цей метод є ефективним для підприємств машинобудування та будівельних компаній, оскільки він забезпечує максимальну точність обліку витрат.

Особливість нормативного методу є те, що витрати розраховуються на основі встановлених норм витрат матеріалів, праці, електроенергії тощо. Фактичні витрати порівнюються з нормативними, і виявляються відхилення [39, с. 47]. Впровадження цього методу дозволяє підприємству швидко реагувати на перевитрати ресурсів та запроваджувати заходи щодо їх оптимізації.

Подетальний метод є одним із найточніших і найбільш деталізований способів ведення обліку витрат. Його суть полягає в тому, що облік ведеться по кожному окремому об'єкту витрат – це може бути конкретна одиниця продукції, замовлення, виріб, механізм, або інший об'єкт, щодо якого потрібно знати точну вартість. Такий метод найчастіше застосовується в умовах індивідуального або дрібносерійного виробництва, де кожен продукт має свою специфіку й може суттєво відрізнитися за складністю, матеріалами, трудомісткістю, тощо.

Попроцесний метод калькулювання – це метод обліку витрат і калькуляції собівартості, що застосовується в масовому або безперервному виробництві, де продукція проходить послідовно кілька технологічних процесів, а після кожного процесу виготовляється напівфабрикат, що передається на наступний етап, а не реалізується окремо. Собівартість розраховується окремо для кожного процесу, а не для окремих замовлень чи виробів.

У сучасній практиці широкого поширення набув метод “директ-костинг”, який передбачає включення до собівартості лише змінних витрат, тоді як постійні витрати розглядаються як витрати періоду та списуються безпосередньо на фінансові результати. Цей метод особливо корисний для прийняття управлінських рішень щодо ціноутворення, вибору асортименту продукції, аналізу беззбитковості виробництва та визначення точки беззбитковості.

Метод “стандарт-костинг” – це система обліку витрат, у якій використовуються нормативні (стандартні) величини витрат замість фактичних.

Йдеться про попередньо визначені (нормовані) витрати на матеріали, оплату праці, витрати на обслуговування виробництва тощо. Даний метод широко використовується в масовому та серійному виробництві, особливо в умовах стабільного технологічного процесу.

Варто підкреслити, що у міжнародній практиці значна увага приділяється впровадженню Activity-Based Costing (ABC) – методу калькулювання на основі діяльності. Його суть полягає у віднесенні витрат на продукцію чи послуги пропорційно споживанню ними ресурсів через певні види діяльності (процеси). Це дозволяє значно підвищити точність визначення собівартості в умовах багатомономенклатурного виробництва та складної організаційної структури.

Облік фактичних витрат – це метод, за якого облік ведеться за реальними, дійсно понесеними витратами на виробництво продукції або виконання послуг. На відміну від “стандарт-костингу”, де витрати порівнюються з нормативами, у цьому методі реєструються всі дійсні витрати, незалежно від того, наскільки вони відповідають очікуванню чи затвердженому планам.

Варто зазначити, що в реальних умовах підприємства часто комбінують різні методи калькулювання для досягнення оптимального рівня точності та управлінської ефективності. Наприклад, у межах одного підприємства для основного виробництва може застосовуватися попередільний метод, а для допоміжних процесів – нормативний чи позамовний.

Отже, методичні засади формування собівартості продукції є фундаментом для обґрунтування ціни, оцінки ефективності діяльності та розрахунку податкових зобов’язань. У контексті реалізації ефективної цінової політики підприємства мають дотримуватись балансу між вимогами бухгалтерського, управлінського і податкового обліку.

Висновки до розділу

У процесі дослідження сутності та класифікації витрат встановлено, що вони є основним показником ефективності використання ресурсів підприємства та визначальним чинником формування собівартості продукції (робіт, послуг).

Витрати відображають обсяг спожитих матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, тому їх точне визначення має важливе значення для достовірного відображення фінансових результатів. Класифікація витрат за економічними елементами (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати) забезпечує системний підхід до їх обліку. Крім того, розподіл витрат за статтями калькуляції дозволяє деталізувати їх у розрізі конкретних видів продукції.

У процесі дослідження нормативно-правового регулювання обліку витрат та собівартості продукції встановлено, що правове забезпечення в Україні базується на низці важливих документів, серед яких Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Податковий кодекс України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, 7 “Основні засоби”, 9 “Запаси”, 16 “Витрати”, 17 “Податок на прибуток”, 26 “Виплати працівникам”, а також Міжнародні стандарти фінансової звітності. Ці документи визначають принципи визнання, оцінки та відображення витрат у бухгалтерському обліку.

Собівартість продукції визначає мінімальну межу ціни, а відтак – рівень прибутковості діяльності. На практиці формування собівартості базується на методах калькулювання – позамовному, попроцесному, попередільному, подетальному, нормативному, ABC-метод (Activity-Based Costing), методі “директ-костинг” та “стандарт-костинг”. Кожен із методів обліку витрат і калькулювання собівартості має свої переваги та недоліки, тому вибір оптимального підходу повинен здійснюватися з урахуванням специфіки виробничого процесу, структури витрат, масштабів діяльності та стратегічних цілей підприємства.

Саме тому, методи калькулювання виступають не лише інструментом бухгалтерського обліку, а й важливим елементом стратегічного управління. Вони забезпечують формування достовірної, повної й релевантної інформації про структуру витрат, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни у виробничих умовах, оптимізувати ресурси та підвищувати ефективність прийняття управлінських рішень.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТОВ “ЦИТАДЕЛЬ ГРУП”

2.1. Організація системи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції

Організація системи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції є однією з ключових складових управлінського обліку, що забезпечує формування достовірної інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень, планування та контролю виробничої діяльності підприємства. В сучасних умовах господарювання, коли зростає конкуренція та ускладнюються ринкові механізми, якість організації обліку витрат безпосередньо впливає на фінансову стабільність суб'єкта господарювання, його конкурентоспроможність та здатність до стратегічного розвитку.

Система обліку витрат – це структурований комплекс взаємопов'язаних процедур, методів і прийомів, спрямованих на збір, класифікацію, узагальнення та аналіз даних про витрати виробництва [41, с. 153]. Її головною метою є забезпечення своєчасного, повного та об'єктивного відображення витрат у бухгалтерському обліку, що дозволяє визначити реальну собівартість продукції, робіт або послуг. Ефективна організація такої системи передбачає врахування специфіки технологічного процесу, номенклатури продукції, галузевих особливостей та вимог чинного законодавства.

Дослідження особливостей організації обліку витрат і калькулювання собівартості продукції здійснено на прикладі фінансово-господарської діяльності ТОВ “Цитадель Груп”.

Підприємство “Цитадель Груп” зареєстроване в єдину державному реєстрі від 21 серпня 2007 року. Відповідно до форми власності є товариством з обмеженою відповідальністю. Його діяльність здійснюється на підставі Статуту,

який визначає основні положення щодо заснування, організації роботи, а також порядку припинення (ліквідації) Товариства.

Відповідно до реєстраційних даних статутний капітал складає 950 000 грн.

Основним видом діяльності підприємства є 46.90 неспеціалізована оптова торгівля. Окрім основного КВЕДУ є ще такі додаткові:

- 25.11 Виробництво будівельних металевих конструкцій;
- 25.99 Виробництво інших готових металевих виробів;
- 43.29 Інші будівельно-монтажні роботи;
- 43.32 Установлення столярних виробів;
- 46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням;
- 47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах;
- 47.52 Роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно технічними виробами в спеціалізованих магазинах;
- 33.11 Ремонт і технічне обслуговування готових металевих виробів;
- 33.20 Установлення та монтаж машин і устаткування;
- 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель.

ТОВ “Цитадель Груп” на загальній системі оподаткування, тому є платником податку на прибуток, податку на додану вартість і мита відповідно до вимог Податкового кодексу України.

На підприємстві впроваджено автоматизовану систему бухгалтерського обліку, що здійснюється за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення – “BAS Бухгалтерія” для ведення облікових операцій та “М.Е.Дос” – для звітності.

Додатково використовується система “Вчасно”, яка спрощує електронний документообіг, прискорюючи узгодження та підписання документів між усіма учасниками процесу.

Організація обліку витрат виробництва має на меті забезпечення ефективного планування, контролю та аналізу витрат, що сприяє раціональному використанню ресурсів підприємства та підвищенню ефективності виробничої

діяльності. Правильно організований облік витрат дозволяє знизити собівартість продукції, збільшити прибутковість і підвищити конкурентоспроможність.

Калькулювання собівартості продукції виступає центральним елементом облікової системи, оскільки саме воно забезпечує визначення економічно обґрунтованого рівня витрат на одиницю продукції. Собівартість є узагальнюючим показником ефективності використання ресурсів підприємства, який поєднує в собі трудові, матеріальні та фінансові складові виробничого процесу. Процес калькулювання ґрунтується на методологічних засадах, що регламентуються національними стандартами бухгалтерського обліку.

Одним із ключових внутрішніх документів підприємства, що регламентує порядок ведення бухгалтерського обліку витрат, є Наказ про облікову політику. Цей документ затверджено керівником підприємства і визначає основні принципи, методи та організацію обліку витрат у господарській діяльності. Облікова політика на підприємстві формується таким чином, щоб забезпечити повну відповідність фінансової звітності вимогам Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, що гарантує достовірність і порівнюваність облікових даних.

У Наказі про облікову політику підприємства особлива увага приділена порядку формування витрат та визначенню собівартості продукції. У ньому чітко встановлено, які витрати включаються до виробничої собівартості, які відносяться до адміністративних, збутових та інших операційних витрат, а також описано методи їх обліку відповідно до НП(С)БО 16 “Витрати”.

У Наказі про облікову політику чітко визначено, що на підприємстві застосовується нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Це означає, що планові (нормативні) витрати на матеріали, заробітну плату та інші ресурси встановлюються заздалегідь, на основі техніко-економічних норм і виробничих нормативів. У процесі виробництва фактичні витрати порівнюються з установленими нормами, а всі відхилення фіксуються окремо для подальшого аналізу. Такий підхід дозволяє здійснювати постійний контроль за витратами, своєчасно виявляти відхилення та вживати заходів для їх усунення.

Згідно з Наказом про облікову політику, на підприємстві “Цитадель Груп” облік витрат здійснюється із застосуванням рахунків 9 класу “Витрати діяльності”. За дебетом рахунків класу 9 “Витрати діяльності” відображаються суми витрат, а за кредитом списання суми витрат в кінці звітного періоду на рахунок 79.

Підприємство використовує наступні рахунки витрат:

- рахунок 91 “Загальновиробничі витрати”;
- рахунок 92 “Адміністративні витрати”;
- рахунок 93 “Витрати на збут”;
- рахунок 94 “Інші витрати операційної діяльності”;
- рахунок 98 “Податок на прибуток”.

Як базу розподілу загальновиробничих витрат визначено прямі матеріальні витрати, які включаються до складу виробничої собівартості продукції.

Документом також визначено порядок складання калькуляцій собівартості продукції. На підприємстві затверджено типову номенклатуру калькуляційних статей витрат, до якої входять: сировина та матеріали, паливо й енергія на технологічні потреби, основна та додаткова заробітна плата виробничих працівників, відрахування на соціальні заходи, витрати на утримання та експлуатацію обладнання, загальновиробничі витрати, втрати від браку тощо.

У табл. 2.1 представлено перелік статей калькулювання собівартості готової продукції, визначених у додатку до наказу про облікову політику підприємства.

Таблиця 2.1

Перелік та склад статей калькулювання собівартості згідно додатку до наказу про облікову політику ТОВ “Цитадель Груп”

№	Найменування статей калькулювання
1.	Сировина матеріали
2.	Витрати на оплату праці працівників (основна і додаткова заробітна плата)
3.	Відрахування на загальнообов’язкове державне соціальне страхування
4.	Амортизація виробничого обладнання
5.	Втрати від браку
6.	Розподілені загальновиробничі витрати

Таким чином, Наказ про облікову політику підприємства забезпечує чітке регламентування процесів обліку витрат, формування собівартості та складання калькуляцій. Використання нормативного методу дає можливість контролювати ефективність використання ресурсів, оцінювати відхилення від встановлених норм і підвищувати економічну обґрунтованість управлінських рішень у сфері виробничої діяльності.

Важливе значення у процесі формування собівартості продукції та забезпеченні достовірності обліку витрат має первинна документація, адже саме вона є основою для відображення всіх господарських операцій у бухгалтерському обліку. Своєчасно оформлені та правильно заповнені первинні документи дають можливість точно визначити обсяг і структуру витрат, понесених у процесі виробництва, а також забезпечують повноту й достовірність даних при складанні фінансової та управлінської звітності.

На підприємстві кожна господарська операція підтверджується відповідним первинним документом, який має юридичну силу та підтверджує її правомірність. Документи складаються у момент здійснення операції або безпосередньо після неї.

Основними первинними документами з обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції є документи, що забезпечують відображення всіх господарських операцій, пов'язаних із використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у процесі виробництва [42, с. 408].

До них належать: вимоги-накладні на відпуск матеріалів у виробництво, лімітно-забірні картки, табелі обліку робочого часу, акти на списання браку й відходів, звіти виробничих підрозділів про випуск продукції, а також калькуляційні відомості та інші документи, що підтверджують формування собівартості продукції.

Систематизований перелік основних первинних документів, що застосовуються на підприємстві для обліку витрат виробництва та готової продукції, наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні первинні документи з обліку витрат виробництва та готової продукції ТОВ “Цитадель Груп”

№	Господарська операція	Первинний документ
1.	Списання сировини і матеріалів	Вимога-накладна, виробничий акт на списання сировини і матеріалів.
2.	Відпуск сировини і матеріалів у виробництво	Лімітно-забірна картка, акт-вимога, накладна внутрішньогосподарського переміщення.
3.	Розрахунок змінних витрат	Планова та фактична калькуляція.
4.	Нарахування та сплата заробітної плати	Табель обліку робочого часу, відомість нарахування заробітної плати, наряд на відрядну оплату.
5.	Розрахунок єдиного соціального внеску	Розрахунок бухгалтерії.
6.	Розрахунок амортизації	Відомість нарахування амортизації, розрахунок бухгалтерії.
7.	Розрахунок ЗВВ, адміністративних витрат і витрат на збут	Розрахунок бухгалтерії, відомість розподілу накладних витрат.
8.	Надані послуги сторонніх організацій	Рахунок-фактура, акт виконаних робіт.
9.	Відпуск, реалізація товарів	Видаткова накладна, товарно-транспортна накладна на підставі договорів, розпоряджень, акт-вимога на відпуск товарів.

У процесі виробництва списання сировини та матеріалів здійснюється на підставі вимоги-накладної або виробничого акту на списання, які підтверджують фактичне використання матеріалів у процесі виготовлення продукції. Ці документи містять дані про найменування, кількість і вартість витрачених матеріалів, а також підписи відповідальних осіб, що гарантує контроль за рухом запасів.

Відпуск матеріалів у виробництво контролюється за допомогою лімітно-забірних карток, актів-вимог або накладних внутрішньогосподарського переміщення. Лімітно-забірна картка встановлює допустимі норми витрат матеріалів на виробництво, а акт-вимога застосовується для додаткового отримання сировини понад ліміт. Накладна внутрішньогосподарського переміщення оформлюється при передачі матеріалів між цехами або структурними підрозділами.

Для визначення собівартості виготовленої продукції використовуються планові та фактичні калькуляції. Планова калькуляція складається до початку виробництва і відображає запланований рівень витрат, тоді як фактична – формується після завершення виготовлення і показує реальні витрати на одиницю продукції.

Витрати на оплату праці підтверджуються табелем обліку робочого часу, відомістю нарахування заробітної плати та розрахунково-платіжними відомостями. Табелю фіксує кількість відпрацьованих годин кожним працівником, на підставі чого здійснюється нарахування заробітку. У відомостях відображаються суми основної та додаткової заробітної плати, премії, утримання та відрахування. Такі документи слугують підставою для формування фонду оплати праці та розрахунку єдиного соціального внеску.

Розрахунок бухгалтерії з нарахування єдиного соціального внеску (ЄСВ) складається для визначення сум, що підлягають сплаті до бюджету. Цей документ забезпечує правильність нарахувань і відображення обов'язкових внесків у бухгалтерському обліку підприємства.

Відомість нарахування амортизації застосовуються для визначення суми амортизаційних відрахувань по основних засобах, які використовуються у виробничому процесі. Нарахована амортизація включається до складу виробничих або адміністративних витрат залежно від напрямку використання об'єкта.

Для обліку загальновиробничих, адміністративних і збутових витрат використовується розрахунок бухгалтерії та відомість розподілу накладних витрат, де зазначається база розподілу та частка витрат, що припадає на кожен вид продукції.

У випадках отримання послуг від сторонніх організацій оформлюється рахунок-фактура та акт виконаних робіт, які підтверджують факт і вартість наданих послуг. На підставі цих документів суми відображаються у складі витрат підприємства.

Під час реалізації готової продукції оформлюється видаткова накладна, товарно-транспортна накладна та акт-вимога на відпуск товарів. Ці документи

підтверджують передачу готової продукції зі складу, її транспортування та відпуск покупцеві. Вони є підставою для списання продукції з рахунку 26 “Готова продукція” і одночасного відображення доходу від реалізації.

Усі первинні документи, що підтверджують рух матеріалів, використання праці, нарахування заробітної плати, списання виробничих витрат чи відображення готової продукції, систематизуються у відповідних регістрах обліку. Надалі вони стають підставою для складання зведених відомостей і калькуляцій собівартості продукції, що дозволяє забезпечити повний контроль за виробничими витратами.

Організація системи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції є фундаментальною складовою ефективного функціонування будь-якого підприємства, незалежно від галузі, масштабу чи форми власності. Вона формує основу для обґрунтованого управління ресурсами, встановлення конкурентоспроможних цін, підвищення рентабельності та забезпечення фінансової стабільності.

Таким чином, вибір і організація методів калькулювання собівартості продукції є стратегічно важливим аспектом управління витратами. Раціональна система калькулювання дозволяє не лише точно визначити витрати, але й створює підґрунтя для ефективного планування, прогнозування та контролю виробничої діяльності. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, забезпеченню його фінансової стабільності та досягненню довгострокових економічних цілей.

Отже, організація системи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції є не лише технічним процесом фіксації витрат, а й стратегічним інструментом управління, який забезпечує підприємству здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища, підвищувати ефективність використання ресурсів і досягати конкурентних переваг.

2.2. Методичні особливості обліку витрат та калькулювання собівартості продукції

Методичні особливості обліку витрат та калькулювання собівартості продукції визначаються системою організації бухгалтерського обліку, яка забезпечує достовірне відображення всіх витрат, пов'язаних із виробничим процесом, та правильне формування фактичної собівартості продукції. Облік витрат є важливим елементом управлінського обліку, оскільки дозволяє підприємству контролювати використання ресурсів, оцінювати ефективність діяльності структурних підрозділів і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

У діяльності ТОВ “Цитадель Груп” витрати класифікуються на:

- витрати виробництва;
- витрати періоду, до яких відносяться збутові витрати, адміністративні витрати та інші операційні витрати.

Організація та ведення обліку витрат на підприємстві здійснюються відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”. Згідно з вимогами цього стандарту, витрати визнаються у тому звітному періоді, у якому визнано доходи, для отримання яких вони були понесені. У випадках, коли неможливо безпосередньо пов'язати витрати з конкретними доходами, їх відображають у складі витрат того звітного періоду, у якому вони фактично здійснені [24].

Визнання витрат у бухгалтерському обліку ґрунтується на певних умовах, визначених НП(С)БО 16 “Витрати”. Зокрема, витрати відображаються одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань підприємства. До витрат звітного періоду належать операції, що спричиняють зменшення власного капіталу підприємства (крім випадків його вилучення або розподілу власниками), за умови, що такі витрати можуть бути достовірно оцінені [24]. Якщо актив приносить економічні вигоди протягом кількох звітних періодів, витрати визнаються шляхом

систематичного розподілу його вартості між відповідними періодами, наприклад, у формі амортизації.

Всі витрати понесені на виробництво продукції акумулюються на синтетичному рахунку 23 “Виробництво”. По дебету накопичуються всі прямі виробничі витрати, а за кредитом списання фактичної собівартості продукції. На рахунку 231 “Основне виробництво” здійснюється облік усіх виробничих витрат з подальшим веденням аналітичного розподілу:

- 231.11 “Ролети захисні”;
- 231.11.1 “Ролети захисні металеві”;
- 231.12 “Маркізи”;
- 231.13 “Жалюзі”;
- 231.13.1 “Жалюзі алюмінієві”;
- 231.13.2 “Жалюзі дерев’яні”;
- 231.13.3 “Жалюзі Венус”;
- 231.14 “Тканинні ролети”;
- 231.14.1 “Тканинні ролети стандартні”;
- 231.14.2 “Тканинні ролети касетного типу”;
- 231.14.3 “Тканинні ролети день-ніч”.

Аналогічно цьому розподілу відкривається аналітичні рахунки 26 “Готова продукція” і 901 “Собівартість реалізованої готової продукції”, що передбачено в робочому плані рахунків.

Витяг з робочого плану рахунків щодо рахунку 23 “Незавершене виробництво” наведено в табл. 2.3.

Виробничі витрати на підприємстві обліковуються як цілісна система, що забезпечує фіксацію, аналіз та контроль витрат, пов’язаних із виготовленням продукції. Головною метою такого обліку є раціональне використання ресурсів підприємства, підвищення ефективності виробництва та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Таблиця 2.3

Витяг з робочого плану рахунків у розрізі витрат на виробництво

Рах. 231 «Основне виробництво»	231.11 “Ролети захисні”	231.11.1 “Ролети захисні металеві”
	231.12 “Маркізи”	231.12.1 “Маркізи”
	231.13 “Жалюзі”	231.13.1 “Жалюзі алюмінієві”
		231.13.2 “Жалюзі дерев’яні”
		231.13.3 “Жалюзі Венус”
	231.14 “Тканинні ролети”	231.14.1 “Тканинні ролети стандартні”
		231.14.2 “Тканинні ролети касетного типу”
		231.14.3 “Тканинні ролети день-ніч”

До складу виробничих витрат входять всі витрати, пов’язані з випуском продукції, зокрема: витрати на сировину та матеріали, оплату праці, енергію, амортизацію та інші виробничі витрати [43, с. 83]. Отримані дані систематизуються у фінансових та аналітичних звітах, що дозволяють керівництву оцінювати ефективність виробництва та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Після завершення виробничого процесу виготовлена продукція списується з рахунку 23 “Виробництво” у дебет рахунку 26 “Готова продукція”. На рахунку 26 “Готова продукція” узагальнюється інформація про наявність і рух продукції, яка повністю пройшла всі стадії виробництва, відповідає встановленим стандартам якості та готова до реалізації споживачам.

Облік готової продукції ведеться за фактичною виробничою собівартістю, що включає прямі матеріальні, трудові та загальновиробничі витрати. Це дає змогу визначити реальну вартість виготовленої продукції та забезпечити достовірність фінансових результатів підприємства.

В табл. 2.4 наведено основні кореспонденції рахунків з обліку витрат виробництва продукції.

Таблиця 2.4

**Основні кореспонденції господарських операцій з обліку витрат
виробництва на ТОВ “Цитадель Груп”**

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Відпущено на виробництво захисних ролет виробничі запаси, МШП	23.11-14	20, 22
2.	Нараховано заробітну плату працівникам виробництва	23.11-14	66
3.	Проведено відрахування на соціальне страхування	23.11-14	65
4.	Нараховано амортизацію основних засобів, нематеріальних активів, що використовуються для потреб виробництва	23.11-14	13
5.	Акцептовано рахунок постачальника за послуги, надані для потреб виробництва (вода, енергія, зв'язок)	23.11-14	631
6.	Включено до собівартості продукції, робіт, послуг відповідну частку загальновиробничих витрат	23.11-14	91
7.	Оприбутковано готову продукцію	26.11-14	23.11-14
8.	Відображено собівартість готової продукції	90.11-14	26.11-14

Списання готової продукції з рахунку 26 “Готова продукція” здійснюється одночасно з визнанням доходу від її реалізації, тобто в момент переходу права власності на продукцію до покупця. Такий порядок забезпечує дотримання принципу відповідності доходів і витрат, що дозволяє об’єктивно відображати фінансові результати діяльності підприємства у звітному періоді.

Крім того, дані рахунку 26 “Готова продукція” використовуються для складання управлінських та фінансових звітів, зокрема для аналізу динаміки виробництва, рівня запасів готової продукції, ефективності використання ресурсів і формування політики ціноутворення підприємства.

У бухгалтерському обліку підприємства відображення операцій, пов’язаних із формуванням собівартості готової продукції, здійснюється за допомогою відповідних проводок, наведених у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Основні кореспонденції рахунків з відображення в обліку собівартості
готової продукції на ТОВ “Цитадель Груп”**

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Списано витрати виробництва на готовий виріб “Ролета захисна стандартна”	26.11	231.11
2.	Списано витрати виробництва на готовий виріб “Ролета захисна посилена”	26.21	231.21
3.	Списано виробничу собівартість “Ролети захисної стандартної”	901.11	26.11
4.	Списано виробничу собівартість “Ролети захисної посиленої”	901.21	26.21
5.	Списано одноразову тару, використану у виробництві ролет стандартних	901.11	204.1
6.	Списано одноразову тару, використану у виробництві ролет посилених	901.21	204.1
7.	Списано собівартість реалізації на фінансовий результат	791	901.11 901.21

Рационально організований облік виробничих витрат надає керівництву необхідну інформацію для стратегічного управління, сприяє оптимізації процесів, скороченню витрат, підвищенню продуктивності та забезпеченню більшої прибутковості підприємства.

Загальновиробничі витрати є важливим економічним показником діяльності підприємства, який відображає обсяг ресурсів, необхідних для організації та підтримки виробничого процесу в цілому, незалежно від випуску конкретної продукції. Вони характеризують комплекс витрат, що забезпечують безперервність і ефективність функціонування виробничих підрозділів та оптимальне використання основних і оборотних ресурсів підприємства.

До складу загальновиробничих витрат відносяться витрати, пов’язані з управлінням виробничим процесом, підтримкою та експлуатацією виробничих приміщень, обладнання та інших необоротних активів загальновиробничого призначення. Зокрема, вони включають:

- витрат на управління виробництвом;

- витрат на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;
- амортизація основних засобів загальновиробничого призначення;
- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого призначення;
- витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення загальних приміщень виробничого призначення;
- витрати на охорону праці, техніку безпеки й охорону довкілля [44, с. 219].

Завдяки загальновиробничим витратам забезпечується ефективна підтримка виробничої інфраструктури, необхідної для безперервного функціонування підприємства, а також створюються умови для розвитку та вдосконалення управлінських та організаційних процесів.

Оскільки загальновиробничі витрати не можуть бути безпосередньо віднесені до конкретної номенклатури продукції, їх розподіл здійснюється між видами продукції на основі визначених критеріїв та ключових показників. До таких баз розподілу, як правило, відносяться обсяг виробництва, заробітна плата працівників основного виробництва, використання матеріалів тощо. Такий підхід забезпечує об'єктивне визначення частки загальновиробничих витрат у собівартості продукції та дозволяє здійснювати більш точний економічний аналіз і контроль витрат на підприємстві.

На підприємстві ТОВ “Цитадель Груп” бухгалтер використовує обсяг виготовленої продукції як базу для розподілу загальновиробничих витрат. Витрати, що підлягають розподілу, відносяться на виробництво конкретних видів продукції, тоді як нерозподілені витрати списуються безпосередньо на собівартість реалізованої продукції у тому звітному періоді, коли вони виникають.

Основні бухгалтерські проводки, пов'язані з обліком загальновиробничих витрат, наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Основні кореспонденції рахунків з обліку загальновиробничих витрат
на ТОВ “Цитадель Груп”**

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Отримано рахунок за використані комунальні послуги у виробничих приміщеннях	91	685
2.	Нарахована заробітна плата начальнику виробництва	91	661
3.	Нараховано єдиний соціальний внесок	91	651
4.	Використано паливно-мастильні матеріали для виробничого обладнання	91	203
5.	Нараховано амортизація загальновиробничого обладнання	91	131
6.	Списано частину загальновиробничих витрат на “Ролети захисні стандартні”	231.11	91
7.	Списано частину загальновиробничих витрат на “Ролети захисні посилені”	231.21	91
8.	Списано нерозподілені загальновиробничі витрати на собівартість реалізації	901	91

Отже, методичні особливості обліку витрат і калькулювання собівартості продукції полягають у раціональному поєднанні методів і прийомів, що забезпечують повне, достовірне й своєчасне відображення виробничих витрат, а також у формуванні інформаційної бази для ефективного управління витратами та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

2.3. Управлінська звітність як джерело реалізації ефективної цінової політики

Управлінська звітність як джерело реалізації ефективної цінової політики є важливим елементом сучасної системи управління підприємством, оскільки саме вона забезпечує керівництво повною, достовірною та своєчасною інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих рішень щодо формування, коригування та контролю цінової стратегії. В умовах зростаючої конкуренції, динамічних змін ринкового середовища та нестабільності економічних факторів ціноутворення, як

ефективна цінова політика стає ключовим інструментом забезпечення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства.

Управлінська звітність – це сукупність узагальнених показників, що формуються на основі внутрішніх даних підприємства для потреб менеджменту з метою планування, контролю та прийняття управлінських рішень [45, с. 51].

Основною метою управлінської звітності є забезпечення менеджерів релевантною інформацією, необхідною для оцінки ефективності діяльності окремих підрозділів, визначення собівартості продукції, контролю за витратами та формування цінової політики.

Відповідно до цього, управлінську звітність доцільно класифікувати за певними ознаками, що подано у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Класифікація управлінської звітності

Ознака класифікації	Види управлінської звітності
За обсягом і змістом	Загальна, тематична
За набором інформаційних компонентів	Фінансова (вартісна), кількісна
За періодичністю підготовки	Періодична, термінова (за вимогою)
За рівнем управління	Стратегічна, тактична, оперативна
За формою подання	Паперова (таблична, текстова, графічна, комбінована), електронна, усна
За призначенням	Інформаційна, планова, контрольна, аналітична

На відміну від фінансової звітності, яка регламентується законодавчо і призначена переважно для зовнішніх користувачів, управлінська звітність має гнучку структуру, формується за внутрішніми стандартами підприємства.

Для підприємства ТОВ “Цитадель Груп”, яке здійснює виробництво захисних ролет, управлінська звітність відіграє ключову роль у процесі прийняття рішень щодо формування цін та підвищення прибутковості.

Процес формування управлінської звітності охоплює три ключові етапи: збір і підготовку необхідної інформації, її опрацювання та узагальнення у звітних

формах, а також подання готової звітності. На підприємстві ТОВ “Цитадель Груп”, враховуючи невелику чисельність персоналу, функції зі обробки та складання управлінської звітності покладено на головного бухгалтера. Для цього він використовує програму Microsoft Excel, де формує звіт за місяць, квартал, півріччя, дев’яти місяців та року, після чого подається директору для аналізу й прийняття управлінських рішень.

В контексті реалізації цінової політики управлінська звітність виконує кілька ключових функцій. По-перше, вона забезпечує моніторинг собівартості продукції та рентабельності її реалізації, що дозволяє визначати мінімально допустимий рівень цін для уникнення збитків. По-друге, така звітність відображає результати аналізу попиту, обсягів продажу, поведінки конкурентів і структури витрат, що є основою для встановлення оптимальних цінових параметрів. По-третє, управлінська звітність дає змогу оцінювати вплив змін цін на фінансові результати та розробляти сценарії ціноутворення залежно від коливань ринкової кон’юнктури.

У системі управління ціноутворенням на підприємстві ТОВ “Цитадель Груп”, використовуються такі основні види управлінських звітів:

- звіт про собівартість виробництва за видами продукції;
- звіт про маржинальний дохід і рівень рентабельності;
- звіт про виконання плану реалізації та цінову динаміку;
- звіт про структуру постійних і змінних витрат;
- аналітичний звіт з прогнозування фінансових результатів [46].

Розглядаючи конкретні види управлінських звітів, які безпосередньо впливають на формування ефективної цінової політики, варто виділити кілька ключових інформаційних блоків, що формують основу для прийняття обґрунтованих цінових рішень.

Першим і найбільш базовим є звіт про собівартість та рентабельність продукції, який відображає фактичні та планові витрати на виробництво, структуру витрат за економічними елементами та статтями калькуляції, а також рівень прибутковості кожної одиниці продукції чи послуги. Такий звіт дозволяє визначити нижню межу ціни, за якої реалізація товару залишається беззбитковою, а також

виявити продукцію з низькою маржою, яка потребує перегляду ціни або оптимізації витрат.

Другим важливим інструментом є зведений звіт з аналізу обсягів продажу та динаміки цін, що поєднує дані про середню відпускну ціну, обсяг реалізації та виручку у розрізі періодів, сегментів ринку, регіонів або груп клієнтів. Така інформація дозволяє відслідковувати вплив змін ціни на обсяги збуту, а також формувати цінову політику з урахуванням регіональних особливостей та специфіки попиту.

Значну роль у формуванні цінової політики відіграє аналіз беззбитковості (CVP-аналіз), що реалізується у вигляді управлінських звітів про точку беззбитковості, запас фінансової міцності та операційний важіль. Цей інструмент дає змогу моделювати різні цінові сценарії та оцінювати, як зміна ціни вплине на фінансовий результат.

На підприємстві ТОВ “Цитадель Груп”, функціонує власна система внутрішньої звітності, яка формується щомісяця та включає такі основні документи:

- звіт про виробничі витрати;
- звіт про маржинальний дохід;
- звіти про обсяги реалізації продукції;
- звіти про прибутковість продажів;
- звіт про відхилення від планових показників.

Менеджери з продажу щомісячно складають звіти про обсяги реалізації продукції, цінові знижки та бонуси клієнтам, а також порівняльний аналіз фактичних цін реалізації з плановими показниками. Ці звіти дозволяють оцінити ефективність застосованих цінових стратегій, визначити товари з найвищою маржинальністю та своєчасно реагувати на зміни ринкової кон’юнктури.

Фінансовий відділ готує звіти про прибутковість продажів, аналіз витрат на одиницю продукції та розрахунки точки беззбитковості. На основі цих даних керівництво може встановлювати економічно обґрунтовані ціни, враховуючи не лише ринковий попит, а й внутрішню структуру витрат підприємства.

Головний бухгалтер формує для керівництва зведені управлінські звіти про фінансові результати діяльності підприємства, включаючи показники валового прибутку, чистого доходу та рентабельності по кожному виду продукції. Також готується звіт про відхилення фактичних витрат від планових, що допомагає виявити неефективні статті витрат та скоригувати цінову політику у бік підвищення конкурентоспроможності.

Система управлінської звітності на підприємстві побудована таким чином, щоб охоплювати всі основні напрями діяльності – виробничий, фінансовий, збутовий та аналітичний. Кожен структурний підрозділ формує свої види управлінських звітів, які в подальшому узагальнюються у консолідованій звітності для керівництва.

Головною перевагою управлінської звітності є її адаптивність та гнучкість, що дозволяє формувати інформацію відповідно до конкретних потреб внутрішніх користувачів і специфіки підприємства. Використання різноманітних видів звітів – від аналізу собівартості і рентабельності продукції до детальних досліджень конкурентного середовища та каналів збуту – забезпечує комплексний підхід до ціноутворення, що враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори.

Таким чином, управлінська звітність є ключовим джерелом інформації для формування ефективної цінової політики підприємства. Вона забезпечує комплексний підхід до аналізу цінових рішень, дозволяє адаптувати цінову стратегію до змін ринкових умов, підвищувати прибутковість і зберігати конкурентні переваги. Раціонально побудована система управлінської звітності створює основу для науково обґрунтованого ціноутворення, яке сприяє стійкому економічному розвитку підприємства та зміцненню його позицій на ринку.

Висновки до розділу

Організаційно-методичні особливості обліку витрат та калькулювання собівартості продукції є важливою складовою системи бухгалтерського обліку та управління підприємством. Вони визначають порядок формування, узагальнення й

використання інформації про витрати для забезпечення ефективного контролю, планування й прийняття управлінських рішень.

Система обліку витрат має формуватися відповідно до облікової політики підприємства, у якій визначається метод обліку, порядок списання непрямих витрат, база розподілу загальновиробничих витрат, а також метод калькулювання собівартості. Комплексна організація обліку витрат і калькулювання собівартості створює інформаційну базу для: внутрішнього контролю, оцінки рентабельності окремих видів продукції, прийняття управлінських рішень щодо оптимізації виробничого процесу та формування конкурентоспроможної цінової політики.

Управлінська звітність є ключовим інструментом інформаційного забезпечення системи прийняття рішень і базою для формування цінової політики підприємства. Її завдання полягає у наданні керівництву оперативної, достовірної та аналітичної інформації про структуру витрат, собівартість продукції, рівень рентабельності та динаміку фінансових показників. На основі управлінської звітності формуються важливі аналітичні показники – точка беззбитковості, запас фінансової міцності, маржинальний дохід, частка постійних і змінних витрат, що дозволяють оцінювати економічну доцільність зниження або підвищення цін.

Таким чином, ефективна організаційно-методична система обліку витрат і калькулювання собівартості продукції має забезпечувати не лише достовірність фінансових даних, а й бути дієвим інструментом управління витратами. Її вдосконалення сприяє формуванню гнучкої цінової політики, підвищенню конкурентоспроможності підприємства та зміцненню його фінансової стійкості в умовах динамічного ринкового середовища.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ВИТРАТ І СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТОВ “ЦИТАДЕЛЬ ГРУП”

3.1. Аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства

Аналіз витрат підприємства має важливе значення в системі загальної оцінки ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Це пояснюється тим, що витрати безпосередньо впливають на кінцевий фінансовий результат, визначаючи рівень прибутковості або збитковості виробництва.

Аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства є ключовим елементом управлінського обліку та фінансово-економічного аналізу, оскільки дозволяє комплексно оцінити ефективність функціонування підприємства, виявити основні чинники, що впливають на зміну витрат, а також обґрунтувати заходи для оптимізації собівартості продукції.

Завданнями аналізу витрат промислового підприємства є всебічне дослідження складу, структури та динаміки витрат; виявлення чинників, що зумовлюють їх зміну; визначення впливу витрат на обсяг виробництва, собівартість продукції та фінансові результати діяльності. Важливим завданням є також оцінка рівня ефективності використання ресурсів, виявлення резервів економії та формування рекомендацій щодо оптимізації витрат. Аналіз витрат дозволяє оцінити доцільність їх здійснення, співвідношення постійних і змінних витрат, а також ступінь їх впливу на рентабельність підприємства.

Джерелами інформації для проведення аналізу витрат виступають дані бухгалтерського обліку і фінансової звітності, зокрема форма №1 “Баланс (звіт про фінансовий стан)”, форма №2 “Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)”, форма №5 “Примітки до фінансової звітності”. Крім того, використовуються внутрішні управлінські документи – кошториси витрат, калькуляції собівартості продукції, аналітичні довідки та дані оперативного обліку.

Послідовність аналізу витрат передбачає кілька взаємопов'язаних етапів. Спочатку здійснюється загальна оцінка динаміки витрат за звітний період у порівнянні з попереднім періодом або плановими показниками. Далі проводиться структурний аналіз, який дозволяє визначити співвідношення окремих елементів витрат у загальній їх сумі та виявити зміни у структурі [47, с. 136].

Наступним етапом є факторний аналіз, який спрямований на виявлення причин і факторів, що вплинули на зміну витрат. Завершальним етапом є оцінка ефективності витратної політики підприємства та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління витратами.

Аналіз динаміки витрат передбачає дослідження змін обсягу витрат у часовому вимірі – за місяцями, кварталами або роками. У процесі такого аналізу вивчаються темпи зростання чи зниження загальної суми витрат, порівнюються фактичні значення з плановими або базовими, а також визначаються відхилення та тенденції. Проведемо аналіз рівня та динаміки змін витрат досліджуваного підприємства. Узагальнені результати розрахунків наведено в табл. 3.1

Таблиця 3.1

**Аналіз рівня та динаміки змін витрат діяльності “Цитадель Груп”
за 2022-2024 рр.**

Показники	Величина, тис. грн.			Відхилення			
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023/2022 р		2024/2023 р	
				грн.	%	грн.	%
Собівартість реалізованої продукції	4141,5	6467,8	6735,2	2326,3	150,2	267,4	104,1
Адміністративні витрати	273,6	274,6	239,2	1,0	100,4	-35,4	87,1
Витрати на збут	183,7	452,3	537,5	268,6	146,2	85,2	118,8
Інші операційні витрати	-	1,8	-	1,8	-	-1,8	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	49,4	76,0	80,7	26,6	153,8	4,7	106,18
Всього витрати	4648,2	7272,5	7592,6	2624,3	156,4	320,1	104,4

Аналіз рівня та динаміки змін витрат діяльності ТОВ “Цитадель Груп” за 2022-2024 рр. свідчить про суттєве зростання загального обсягу витрат підприємства. Загальні витрати за цей період збільшилися з 4648,2 тис. грн. у 2022

році до 7592,6 тис. грн. у 2024 році, що на 2944,4 тис. грн. або на 63,3 % більше. Основним чинником такого зростання стала собівартість реалізованої продукції, яка у 2023 році зросла на 2326,3 тис. грн. (на 50,2 %), а у 2024 році – ще на 267,4 тис. грн (на 4,1 %). Це свідчить про збільшення виробничих витрат, що пов'язано з підвищенням цін на ресурси, розширенням обсягів діяльності, а також інфляційними процесами.

Витрати на збут також демонструють стаке зростання: у 2023 році вони зросли на 268,6 тис. грн. (на 146,2 %), а у 2024 році – на 85,2 тис. грн. (на 18,8%), що пов'язано з активізацією маркетингових заходів, розширенням ринків збуту та збільшенням обсягів реалізації продукції. Натомість адміністративні витрати у 2024 році зменшилися на 35,4 тис. грн. (на 12,9 %), що свідчить про оптимізацію управлінських процесів.

Інші операційні витрати з'явилися лише у 2023 році на рівні 1,8 тис. грн., однак у 2024 році були відсутні, тобто їхній вплив на загальний результат є незначним.

Витрати з податку на прибуток також мають тенденцію до зростання: їх величина збільшилася з 49,4 тис. грн. у 2022 році до 80,7 тис. грн. у 2024 році.

Динаміку рівня витрат на підприємстві наочно відображено на рис. 3.1.

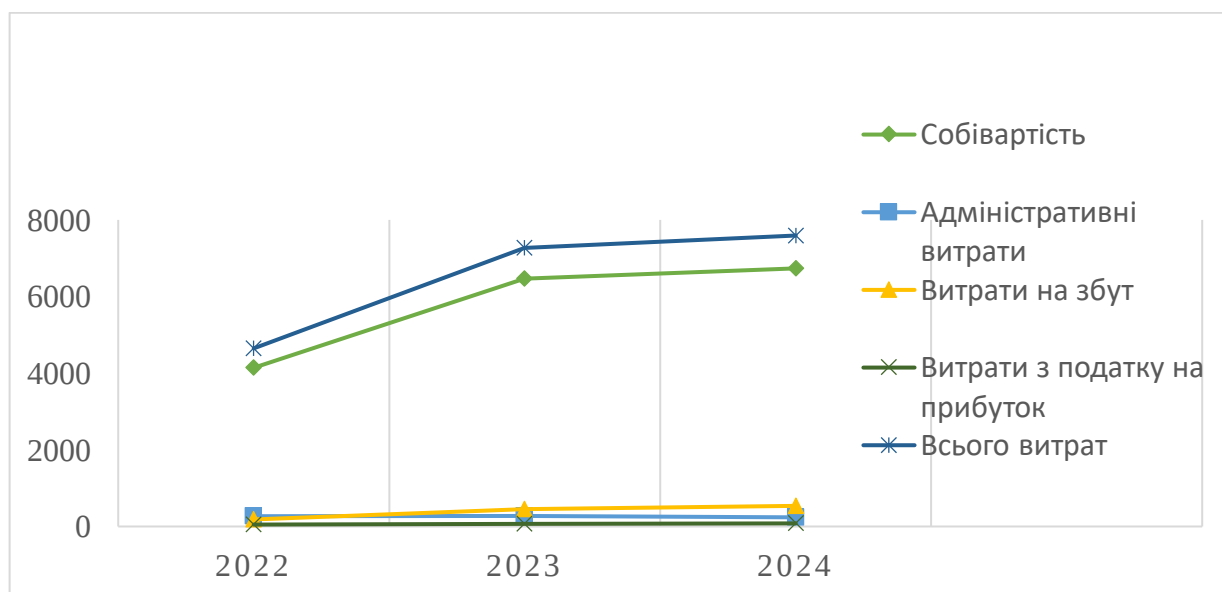

Рис 3.1. Графічне відображення рівня витрат ТОВ "Цитадель Груп" за 2022-2024 рр.

У цілому динаміка витрат ТОВ “Цитадель Груп” свідчить про розширення масштабів діяльності підприємства, зростання обсягів виробництва та реалізації продукції, однак водночас – про необхідність контролю за собівартістю та ефективністю витрачання ресурсів для збереження стабільного рівня рентабельності.

Аналіз структури витрат, у свою чергу, дає змогу зрозуміти, які саме витрати домінують у загальній сумі – змінні чи постійні, прямі чи непрямі, виробничі чи невиробничі. Для проведення такого аналізу використовуються як абсолютні, так і відносні показники, зокрема коефіцієнти зміни витрат, частка кожної статті у загальній сумі витрат, індекси структурних зрушень тощо. Застосування методів горизонтального та вертикального аналізу, а також побудова аналітичних таблиць і графіків допомагає візуалізувати виявлені закономірності та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Отримані результати узагальнено та подано в табл. 3.2

Таблиця 3.2

Аналіз структури і складу витрат ТОВ “Цитадель Груп” за 2022-2024 рр.

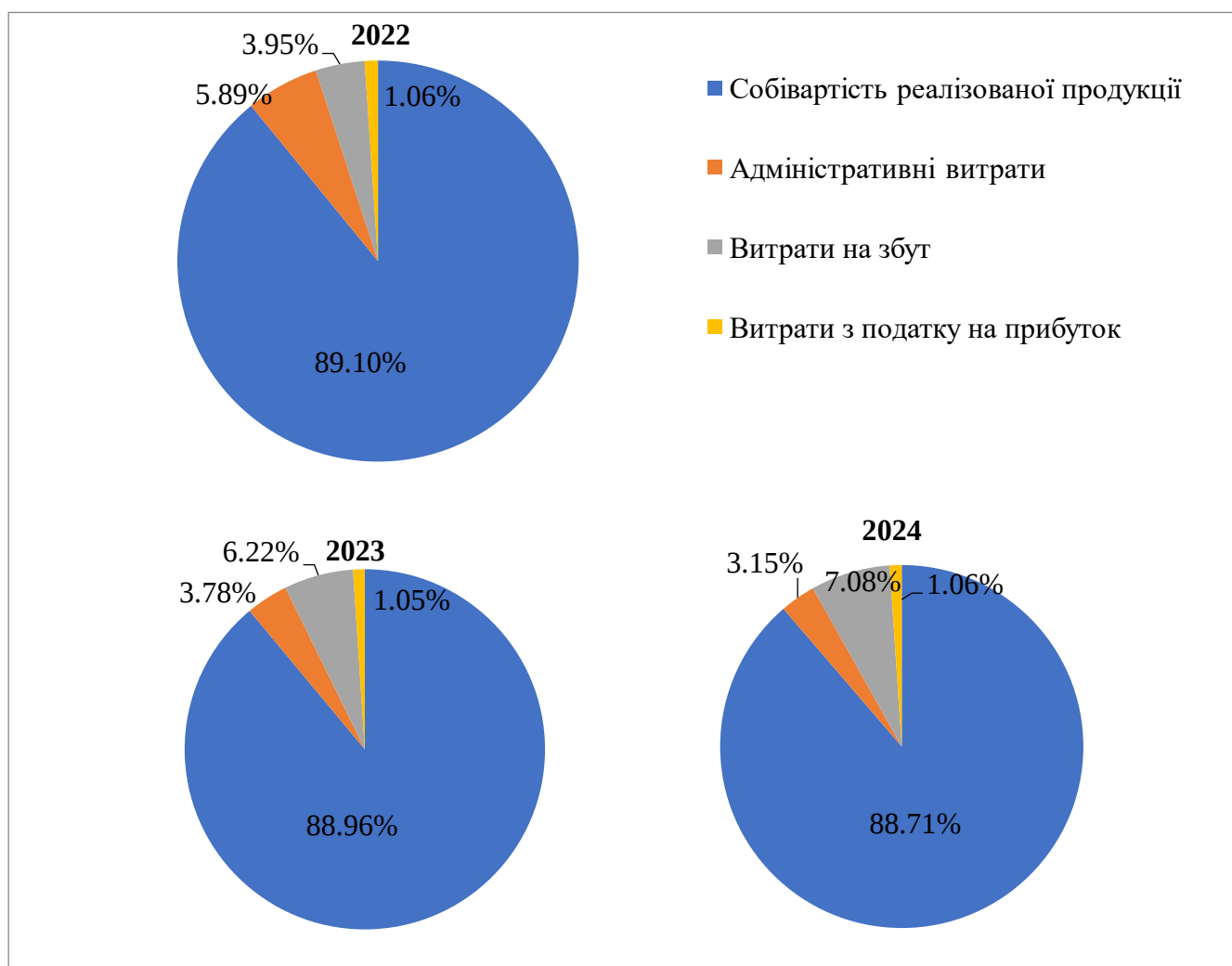
Показники	Величина, тис. грн.			Питома вага у %			Абсолютне відхилення (+/-)	
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	23/22	24/23
Собівартість реалізованої продукції	4141,5	6467,8	6735,2	89,1	88,94	88,7	-0,16	-0,24
Адміністративні витрати	273,6	274,6	239,2	5,9	3,77	3,17	-2,13	-0,6
Витрати на збут	183,7	452,3	537,5	4,0	6,23	7,07	2,23	0,84
Інші операційні витрати	-	1,8	-	-	0,02	-	0,02	-0,02
Витрати (дохід) з податку на прибуток	49,4	76,0	80,7	1,0	1,04	1,06	0,04	0,02
Всього витрати	4648,2	7272,5	7592,6	100	100	100	-	-

З табл. бачимо, що складу витрат ТОВ “Цитадель Груп” за 2022-2024 рр. свідчить про стабільну перевагу виробничих витрат у загальній структурі витрат підприємства. Найбільшу частку традиційно займає собівартість реалізованої

продукції – понад 88 % упродовж трьох років. Хоча її питома вага дещо знизилася з 89,1 % у 2022 році до 88,7 % у 2024 році, абсолютний обсяг витрат при цьому зріс, що свідчить про зростання виробничих обсягів.

Адміністративні витрати мають тенденцію до скорочення як у структурі витрат, так і в абсолютному вимірі. Їх частка зменшилася з 5,9 % у 2022 році до 3,17 % у 2024 році, що може бути наслідком оптимізації управлінських процесів або підвищення ефективності організації праці. Натомість витрати на збут демонструють протилежну динаміку – їх частка зросла з 4,0 % у 2022 році до 7,07 % у 2024 році. Це вказує на розширення ринків збуту або збільшення витрат на логістику та рекламу.

Структура витрат підприємства відображена на рис 3.2.

**Рис. 3.2. Структура витрат діяльності ТОВ “Цитадель Груп”
за 2022-2024 рр.**

Інші операційні витрати мають несуттєвий характер і не впливають помітно на загальну структуру витрат. Частка витрат з податку на прибуток залишається стабільною – близько 1 %, що є ознакою відносно сталого рівня прибутковості підприємства. У цілому динаміка структури витрат ТОВ “Цитадель Груп” свідчить про раціональне управління ресурсами та прагнення до підвищення ефективності діяльності. Незважаючи на незначне зростання витрат на збут, підприємство зберігає оптимальну структуру витрат, орієнтовану на підтримання виробництва та зміцнення ринкових позицій.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що аналіз динаміки та структури витрат є не лише інструментом контролю, а й стратегічним інструментом управління, який дозволяє підприємству адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, забезпечуючи стабільність та економічну ефективність виробничої діяльності.

Для більш глибокого розуміння особливостей формування витрат підприємства доцільно провести їх структурний аналіз за економічними елементами [48, с. 548]. Такий підхід дозволяє визначити, які складові мають найбільшу питому вагу у загальному обсязі витрат, оцінити ефективність використання ресурсів та виявити тенденції зміни їх частки у динаміці. Аналіз структури витрат є важливим інструментом для оцінювання економічної доцільності витрат, обґрунтування напрямів оптимізації та забезпечення раціонального використання фінансових і матеріальних ресурсів підприємства.

Дослідження структури витрат дає можливість виявити найбільш вагомі елементи, що формують собівартість продукції, визначити тенденції у використанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також оцінити ефективність управління ними.

Результати проведених розрахунків щодо структури витрат за економічними елементами наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Аналіз структури витрат діяльності за економічними елементами
ТОВ “Цитадель Груп” за 2022-2024 рр.**

Види витрат	Структура витрат, %			Відхилення, +/-	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023/2022	2024/2023
Матеріальні затрати	84,2	82,6	80,44	-1,6	-2,16
Витрати на оплату праці	7,22	9,84	10,19	2,62	0,35
Відрахування на соціальні заходи	1,60	2,25	2,50	0,65	0,25
Амортизація	2,23	1,08	1,72	-1,15	0,64
Інші операційні витрати	4,75	4,23	5,15	-0,52	0,92
Разом	100	100	100	—	—

Аналіз структури витрат підприємства за 2022-2024 рр. свідчить про певні зміни у їхньому складі. Найбільшу частку у витратах традиційно займають матеріальні затрати, однак їхня питома вага поступово знижується – з 84,2 % у 2022 р. до 80,44 % у 2024 р., що може бути наслідком підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів або зміни структури виробництва. Зменшення матеріальних витрат при збереженні або збільшенні обсягів виробництва є позитивним явищем, адже воно сприяє зниженню загальної собівартості продукції.

Водночас спостерігається зростання питомої ваги витрат на оплату праці – з 7,22% у 2022 р. до 10,19% у 2024 р. Це може бути наслідком підвищення заробітної плати працівників, зростання продуктивності праці або розширення штату у зв’язку з розширенням виробничих потужностей.

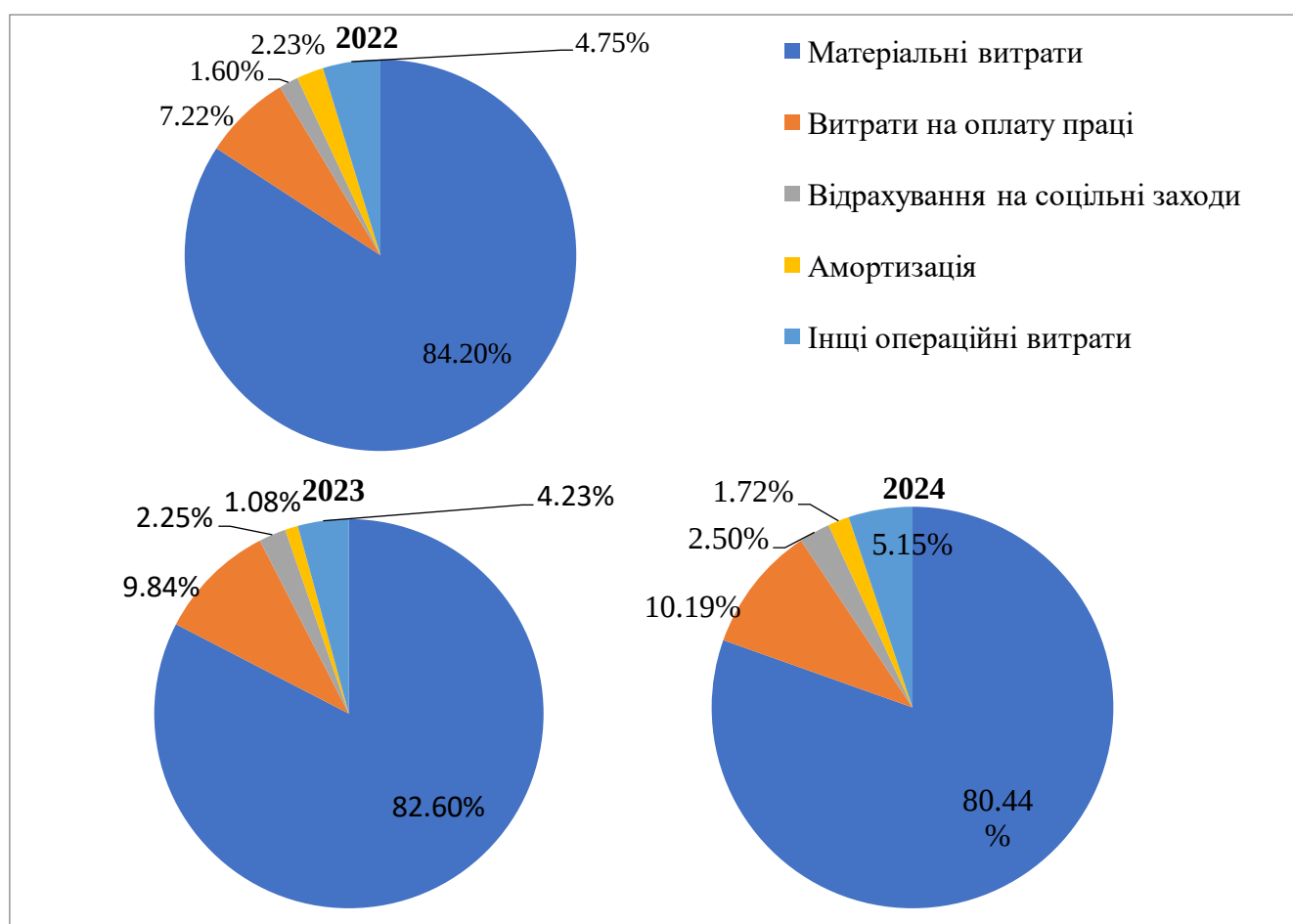
Позитивною є тенденція зростання відрахувань на соціальні заходи – з 1,60% у 2022 р. до 2,50 % у 2024 р., що пов’язано зі збільшенням витрат на оплату праці.

Динаміка амортизаційних відрахувань є нестабільною: після зниження з 2,23% у 2022 р. до 1,08 % у 2023 р., їхня частка знову зросла до 1,72 % у 2024 р. Це може свідчити про оновлення або модернізацію основних засобів, що є позитивним явищем, адже означає інвестиції у розвиток виробництва та підвищення його технічного рівня.

Інші операційні витрати у 2022 р. становили 4,75 %, у 2023 р. зменшилися до 4,23 %, однак у 2024 р. знову зросли до 5,15 %. Незважаючи на те, що ці витрати займають невелику частку у загальній структурі, їх збільшення потребує уваги з боку керівництва, оскільки саме вони часто містять приховані резерви для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Загалом, структура витрат підприємства свідчить про поступову зміну пріоритетів у витратній політиці – від матеріальних ресурсів до трудових та соціальних. Така тенденція є ознакою адаптації підприємства до сучасних ринкових умов, спрямованої на підвищення ефективності виробництва, покращення умов праці персоналу та забезпечення стійкого розвитку у довгостроковій перспективі.

На рис. 3.3 наочно відображено рівень, динаміку та структуру витрат за економічними елементами.

**Рис. 3.3. Рівень, динаміка і структура витрат за елементами
ТОВ “Цитадель Груп” за 2022-2024 рр.**

Проведений аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства дозволяє зробити висновок, що загальний рівень витрат за аналізований період зазнав певних коливань, що зумовлено впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників господарської діяльності. Структура витрат свідчить про переважання матеріальних витрат, що є характерним для виробничих підприємств.

3.2. Маржинальний аналіз витрат підприємства та оцінка рентабельності бізнесу

Маржинальний аналіз витрат є важливим інструментом аналізу, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо обсягів виробництва, цінової політики, асортименту продукції та стратегічного планування. Його сутність полягає у вивченні взаємозв'язку між витратами, обсягом реалізації та прибутком, із фокусом на маржинальний дохід – тобто різницю між виручкою та змінними витратами.

Для виробничих підприємств маржинальний аналіз виступає ефективним засобом планування прибутковості, визначення точки беззбитковості, оптимізації асортименту продукції та обґрунтування рішень щодо розширення чи згортання окремих напрямів діяльності.

В умовах конкурентного середовища ключовим завданням менеджменту є забезпечення стабільного рівня рентабельності бізнесу. Для цього необхідно розуміти, як змінюється фінансовий результат під впливом коливань обсягів виробництва, структури витрат чи ціни реалізації. Саме маржинальний аналіз дозволяє встановити цей взаємозв'язок, оскільки базується на поділі витрат на змінні та постійні. Такий підхід забезпечує можливість визначити маржинальний дохід – різницю між виручкою від реалізації та змінними витратами, що фактично показує суму коштів, яка покриває постійні витрати і формує прибуток.

Однією з ключових передумов маржинального аналізу є класифікація витрат на постійні та змінні, що дозволяє точніше оцінити, як зміна обсягів діяльності впливає на фінансовий результат [49, с. 85]. Постійні витрати не залежать від обсягу виробництва в короткостроковому періоді, тоді як змінні витрати змінюються пропорційно до виробленої продукції. Таким чином, підприємство може оцінити, який обсяг реалізації є критичним для покриття витрат та досягнення точки беззбитковості.

Основні етапи проведення маржинального аналізу включають кілька послідовних дій. На першому етапі здійснюється класифікація витрат підприємства на змінні та постійні, що є базою для подальших розрахунків. Далі визначається маржинальний дохід як різниця між доходом від реалізації продукції та змінними витратами. Після цього розраховується показник маржинального доходу на одиницю продукції, який показує, яку частку прибутку приносить кожна продана одиниця товару.

Наступним етапом є визначення точки беззбитковості тобто такого обсягу реалізації, при якому виручка повністю покриває сукупні витрати підприємства. Потім оцінюється запас фінансової стійкості, який характеризує, наскільки може зменшитися обсяг продажу, перш ніж підприємство стане збитковим. Завершальним етапом є аналіз чутливості прибутку до змін ціни, обсягу виробництва або структури витрат, що дозволяє моделювати різні варіанти управлінських рішень.

В основі розрахунків лежить формула:

$$\text{Маржинальний дохід} = \text{Виручка} - \text{Змінні витрати}$$

Цей показник є головним критерієм для оцінки ефективності діяльності, адже він показує, яку частину виручки підприємство може спрямувати на покриття постійних витрат і формування прибутку.

Проведемо маржинальний аналіз для підприємства за показниками 2024 року. Розрахунки наведені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Вихідні дані для проведення маржинального аналізу
діяльності ТОВ “Цитадель Груп” за 2024 рік**

№	Показники	Сума
1.	Дохід підприємства (виручка від реалізації продукції, інші операційні доходи, інші фінансові доходи та інші доходи, тис. грн.	7 960,1
2.	Змінні витрати, тис. грн.	5185,72
3.	Маржинальний дохід, тис. грн.	2774,38
4.	Постійні витрати, тис. грн.	2406,88
5.	Прибуток звітного періоду, тис. грн.	367,5

Для визначення точки беззбитковості діяльності підприємства використаємо формулу [50, с. 526]:

$$ТБ = ПВ / КВ,$$

де ТБ – точка беззбитковості; ПВ – постійні витрати; КВ – коефіцієнт виручки.

В свою чергу, коефіцієнт виручки (КВ) визначається:

$$КВ = МД / ДП,$$

де МД – маржинальний дохід; ДП – доходи підприємства.

Окрім точки беззбитковості, було розраховано запас фінансової міцності на основі формули:

$$ЗФМ = (ФД - ТБ) / ФД * 100$$

де ЗФМ – запас фінансової міцності; ФД – фактичні доходи.

Результати проведеного маржинального аналізу відображені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Результати проведеного маржинального аналізу діяльності
ТОВ “Цитадель Груп”**

№	Показники	2024 р.
1	Коефіцієнт виручки	0,34853582
2	Точка беззбитковості, тис. грн.	6905,69
3	Запас фінансової міцності, %	13,24

За розрахунками, коефіцієнт виручки становить 0,35, що означає, що на кожну гривню витрат підприємство отримує близько 35 копійок виручки понад рівень беззбитковості.

Точка беззбитковості визначена на рівні 6 905,69 тис. грн, тобто саме при такому обсязі реалізації підприємство не має ні прибутку, ні збитку. Оскільки фактичний дохід у звітному періоді перевищує цей показник, підприємство працює із запасом фінансової міцності 13,24 %, що свідчить про стійке фінансове становище.

Разом із тим, для підвищення рівня рентабельності доцільно зосередити увагу на збільшенні обсягу продажів та оптимізації структури витрат, що дозволить зміцнити фінансову стабільність підприємства у майбутніх періодах.

Запас фінансової міцності відображає здатність підприємства витримувати зниження обсягів виробництва без втрати фінансової стабільності. Коефіцієнт фінансової міцності є одним із ключових показників, що характеризують ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства. Він демонструє здатність підприємства генерувати прибуток та забезпечувати достатній грошовий потік для своєчасної оплати рахунків і погашення зобов'язань.

Для побудови графіка використовувався розрахунок умовного обсягу реалізації продукції у натуральному вираженні, визначеного як співвідношення доходу від реалізації до середньої ціни продажу.

Графічне відображення точки беззбитковості підприємства “Цитадель Груп” представлено на рис. 3.4.

Отримані результати маржинального аналізу слугують важливою основою для управлінських рішень щодо формування цінової політики, вибору асортименту продукції, розширення або скорочення виробництва. Застосування цього інструменту дозволяє не лише підвищити точність фінансового планування, а й своєчасно реагувати на зміни зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на ефективність бізнесу. Таким чином, маржинальний аналіз виступає дієвим методом стратегічного управління витратами та прибутковістю підприємства, сприяючи досягненню сталого розвитку і зміцненню конкурентних позицій на ринку.

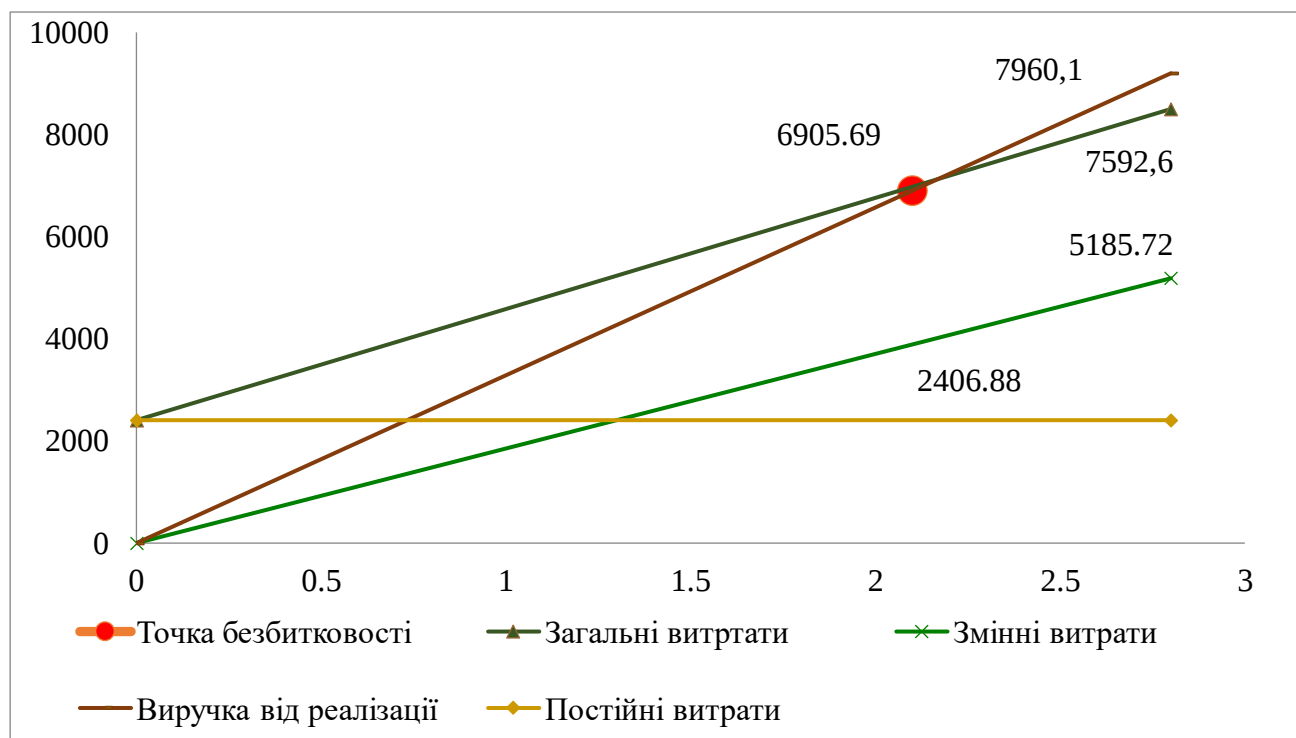

Рис. 3.4. Графічне відображення визначеної точки безбитковості діяльності ТОВ “Цитадель Груп”

Рентабельність підприємства є одним із ключових показників, що характеризують ефективність його фінансово-господарської діяльності.

Оцінка рентабельності бізнесу дозволяє не лише визначити рівень прибутковості окремих видів продукції або послуг, але й здійснити комплексний аналіз фінансового стану підприємства, його здатності підтримувати стійку конкурентну позицію на ринку.

Високий рівень рентабельності свідчить про ефективне використання ресурсів, оптимізацію витрат і формування стабільного прибуткового потоку, що, у свою чергу, забезпечує фінансову стійкість та можливість розвитку підприємства.

Низький рівень рентабельності може вказувати на недостатню ефективність управлінських рішень, надмірні витрати, невиправдано високі ціни закупівлі ресурсів або недостатню маржинальну прибутковість продукції.

В науковій літературі рентабельність розглядається як комплексний показник, який відображає взаємозв'язок доходів і витрат у різних аспектах: від рентабельності окремих операцій до рентабельності активів і власного капіталу.

Такий підхід дозволяє визначати як внутрішні резерви підвищення прибутковості, так і зовнішні фактори, що впливають на економічні результати. Аналіз динаміки рентабельності підприємства протягом певного періоду дає змогу прогнозувати фінансові результати, оцінювати ризики та приймати стратегічні управлінські рішення щодо інвестицій, розширення виробництва чи оптимізації витрат.

Оцінка рентабельності бізнесу нерозривно пов'язана з показниками маржинальної прибутковості, оскільки маржинальний дохід формує основу для покриття постійних витрат і отримання прибутку. У цьому контексті рентабельність виступає показником кінцевого ефекту управлінських рішень щодо витрат, ціноутворення та структури виробництва. Комплексний підхід до аналізу рентабельності дозволяє підприємству не лише оцінити свою фінансову ефективність, а й визначити напрямки підвищення конкурентоспроможності та стійкості бізнесу в умовах мінливого ринку.

Проведений аналіз рентабельності підприємства дає змогу комплексно оцінити ефективність використання вкладених фінансових ресурсів та раціональність їх залучення у виробничий процес. Результати аналізу дозволяють не лише визначити рівень економічної доцільності господарської діяльності, а й оцінити конкурентні переваги підприємства на ринку.

Крім того, аналіз рентабельності сприяє формуванню оптимальної структури асортименту, орієнтованої на виробництво високорентабельної продукції, яка користується стабільним попитом і максимально задовольняє потреби споживачів.

До основних показників, що характеризують рівень рентабельності підприємства, належать:

1. Рентабельність реалізованої продукції – визначається як відношення прибутку від реалізації до виручки від продажу готової продукції і відображає частку прибутку в кожній гривні отриманого доходу.
2. Рентабельність окремого виду продукції – обчислюється як різниця між ціною реалізації одиниці продукції та її собівартістю до величини собівартості.

3. Рентабельність виробництва – визначається як відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції та показує загальний рівень прибутковості виробничої діяльності підприємства [51].

Рентабельність реалізованої продукції відображає, який обсяг прибутку отримує підприємство з кожної гривні виручки від продажу захисних рошет.

Розрахунок рентабельності реалізованої продукції здійснюється за формулою:

Рентабельність реалізованої продукції = Прибуток / Виручка від реалізації

Результати розрахунків рентабельності реалізованої продукції подано в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Розрахунок рентабельності готової продукції ТОВ “Цитадель Груп”
за 2022-2024 рік**

№	Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення	
					23/22	24/23
1	Виручка від реалізованої продукції, тис грн.	3942	6061	6180	2119	119
2	Чистий прибуток, тис грн.	225	346	368	121	22
3	Рентабельність продукції, %	5,71	5,72	5,95	0,01	0,23

З табл. бачимо, що у 2023 році рентабельність продукції зросла всього на 0,01%, тож визначимо вплив кожного фактора на отриманий результат.

а) збільшення чистого прибутку:

$$\Delta y_a = \Pi_1 / B_0 - \Pi_0 / B_0 = (346 / 3942) - 5,71 = 8,78 - 5,71 = 3,07 \%$$

а) збільшення виручки від реалізованої продукції:

$$\Delta y_a = \Pi_1 / B_1 - \Pi_1 / B_0 = 5,72 - 8,78 = -3,06 \%$$

$$\text{Разом} = \Delta y_a + \Delta y_b = 3,07 + (-3,06) = 0,01 \%$$

Отже, підвищення рентабельності у 2023 році відбулося завдяки зростанню прибутку, але одночасне суттєве збільшення виручки нейтралізувало цей ефект, тому загальне підвищення рентабельності було незначним.

У 2024 році рентабельність продукції зросла на 0,23 %, за рахунок двох факторів:

а) збільшення чистого прибутку:

$$\Delta u_a = \Pi_1 / C_0 - \Pi_0 / C_0 = (368 / 6061) - 5,72 = 6,07 - 5,72 = 0,35 \%$$

а) збільшення величини доходу реалізованої продукції:

$$\Delta u_a = \Pi_1 / C_1 - \Pi_1 / C_0 = 5,95 - 6,07 = -0,12 \%$$

$$\text{Разом} = \Delta u_a + \Delta u_b = 0,35 + (-0,12) = 0,23 \%$$

У 2023 році спостерігалось майже незмінне значення рентабельності продукції (зростання лише на 0,01%), що пояснюється одночасним зростанням як виручки, так і прибутку майже однаковими темпами. Це свідчить про стабільність діяльності підприємства, проте відсутність суттєвого підвищення ефективності використання ресурсів.

У 2024 році рентабельність продукції зросла на 0,23% за рахунок збільшення чистого прибутку при незначному зростанні виручки. Це позитивна тенденція, що вказує на покращення структури витрат та ефективніше управління виробничими процесами.

Таким чином, головним фактором зростання рентабельності у досліджуваному періоді стало підвищення прибутковості реалізованої продукції, тоді як вплив збільшення обсягів виручки мав протилежний, дещо стримуючий ефект.

Визначення ефективності виробництва окремого виробу здійснюється шляхом розрахунку його рентабельності. Отримані показники дають змогу оцінити прибутковість конкретного виду продукції, виявити економічно доцільні напрями виробництва та встановити вироби, які потребують перегляду ціни або зниження собівартості. На основі цих даних керівництво може приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо формування оптимального асортименту, підвищення

ефективності використання ресурсів і забезпечення стабільного рівня прибутковості підприємства.

Рентабельність окремого виду продукції визначається за формулою:

Рентабельність виробу = ((Ціна виробу – Собівартість виробу) / Собівартість виробу) * 100 %

У табл. 3.7 наведено розрахунок рентабельності окремого виду продукції.

Таблиця 3.7

Розрахунок рентабельності виробу “Ролета захисна металева”

№	Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення
1.	Ціна продукції, грн. за “Ролета захисна металева”	11945	15420	3475
2.	Собівартість продукції, грн. за “Ролета захисна металева”	8750	11230	2480
3.	Рентабельність виробу, %	36,51	37,31	0,8

Отже, рентабельність продукції підвищилася на 0,8 %, на це вплинуло 2 фактори:

$$P_0 = \frac{Ц_0 - C_0}{C_0} = \frac{11945 - 8750}{8750} = 36,51 \%$$

$$P_{ум} = \frac{Ц_1 - C_0}{C_0} = \frac{15420 - 8750}{8750} = 76,23 \%$$

$$P_1 = \frac{Ц_1 - C_1}{C_1} = \frac{15420 - 11230}{11230} = 37,31 \%$$

а) збільшення відпускної ціни:

$$\Delta P_{ц} = P_{ум} - P_0 = 76,23 - 36,51 = 39,72 \%$$

б) збільшення собівартості продукції:

$$\Delta P_{с} = P_1 - P_{ум} = 37,31 - 76,23 = -38,92 \%$$

$$\Sigma = 39,72 + (-38,92) = 0,8 \%$$

Рентабельність виробу “Ролета захисна металева” у 2024 році порівняно з 2023 роком підвищилася на 0,8 %. На зміну рентабельності вплинули два основні чинники: збільшення відпускної ціни та зростання собівартості виробу. Збільшення ціни реалізації позитивно вплинуло на показник, підвищивши рентабельність на 39,72 %, однак суттєве зростання собівартості і цим самим зменшивши рентабельність на 38,92 %.

Отже, кінцеве підвищення рентабельності є незначним. Це свідчить про те, що підприємству вдалося частково компенсувати зростання витрат підвищенням

ціни реалізації, проте підвищення собівартості залишається основним стримувальним чинником прибутковості.

Резервом для зростання рентабельності у майбутньому є зниження виробничих витрат, зокрема оптимізація використання матеріальних ресурсів і скорочення непрямих витрат. Якби собівартість залишилася на рівні попереднього року, рентабельність “Ролети захисної металевої” зросла б на 38,92 %, що значно підвищило б ефективність виробництва та конкурентоспроможність продукції.

Рентабельність виробництва є одним із найважливіших інтегральних показників економічної ефективності діяльності підприємства, який комплексно відображає рівень прибутковості виробничих процесів і здатність підприємства забезпечувати достатню віддачу на вкладений капітал [52, с. 74]. Цей показник дає змогу оцінити, наскільки ефективно використовуються виробничі ресурси – матеріальні, трудові та фінансові, і яку частку прибутку підприємство отримує з кожної гривні витрат, спрямованих на виготовлення та реалізацію продукції.

Рентабельність виробництва характеризує кінцеві результати господарської діяльності підприємства від основної діяльності, відображаючи зв'язок між отриманим прибутком і собівартістю реалізованої продукції. Високе значення показника свідчить про ефективне управління витратами, оптимальну структуру виробництва та раціональне використання ресурсів, тоді як його зниження сигналізує про наявність проблем у технологічному процесі, підвищення собівартості чи неефективність організаційних рішень.

Розраховується рентабельність виробництва як відношення прибутку від реалізації продукції, робіт або послуг до їхньої собівартості. Отриманий результат демонструє, скільки прибутку підприємство отримує з кожної гривні витрат, понесених на виробництво. Аналіз цього показника дає можливість виявити резерви підвищення ефективності, оцінити економічну доцільність виробництва окремих видів продукції та обґрунтувати напрями вдосконалення виробничої політики.

Рентабельність виробництва розраховується за наступною формулою:

Рентабельність виробництва = Прибуток / Собівартість реалізації

Проведемо розрахунок рентабельності виробництва підприємства “Цитадель Груп” у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Розрахунок рентабельності виробництва ТОВ “Цитадель Груп”
за 2022-2024 рік**

№	Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення	
					23/22	24/23
1	Собівартість реалізованої продукції, тис грн.	3346	5062	5208	1716	146
2	Чистий прибуток, тис грн.	225	346	368	121	22
3	Рентабельність продукції	6,72	6,84	7,07	0,12	0,23

За даними табл. видно, що рентабельність виробництва має позитивну динаміку до збільшення. У 2023 році рентабельність підприємства порівняно з 2022 роком зросла на 0,12 % , на це вплинуло два фактори:

а) збільшення чистого прибутку:

$$\Delta u_a = \Pi_1 / C_0 - \Pi_0 / C_0 = (346 / 3346) - 6,72 = 10,34 - 6,72 = 3,62 \%$$

б) збільшення величини собівартості реалізованої продукції:

$$\Delta u_a = \Pi_1 / C_1 - \Pi_1 / C_0 = 6,84 - 10,34 = -3,51 \%$$

$$\text{Разом} = \Delta u_a + \Delta u_b = 3,62 + (-3,51) = 0,12 \%$$

Проведемо аналогічний аналіз для 2024 року. В цей період рентабельність підприємства зросла на 0,23 %.

а) збільшення чистого прибутку:

$$\Delta u_a = \Pi_1 / C_0 - \Pi_0 / C_0 = (368 / 5062) - 6,84 = 7,27 - 6,84 = 0,43 \%$$

б) збільшення величини собівартості реалізованої продукції:

$$\Delta u_a = \Pi_1 / C_1 - \Pi_1 / C_0 = 7,07 - 7,27 = -0,20 \%$$

$$\text{Разом} = \Delta u_a + \Delta u_b = 0,43 + (-0,20) = 0,23 \%$$

Після проведених розрахунків можна зробити висновок, що рентабельність продукції з кожним роком поступово зростає, але дуже повільно. У 2023 році показник зріс всього на 0,12 %, бо прибуток збільшився, але разом з ним суттєво виросла і собівартість. У 2024 році рентабельність трохи підвищилася (0,23 %),

головним чином завдяки зростанню прибутку, однак збільшення витрат знову частково знизило позитивний ефект.

Отже, ключовим резервом для подальшого підвищення рентабельності залишається зниження та оптимізація собівартості реалізованої продукції (підвищення ефективності використання матеріалів, оптимізація закупівельної політики, контроль виробничих витрат), тоді як нарощування прибутку має супроводжуватися жорстким контролем витрат, щоб приріст виручки справді приводив до зростання рівня рентабельності.

Таким чином, маржинальний аналіз витрат виступає як універсальний інструмент оцінки ефективності бізнесу. Він дозволяє не лише контролювати витрати та прибуток, а й приймати гнучкі стратегічні рішення у сфері ціноутворення, виробничого планування, управління асортиментом і ресурсами. Застосування маржинального підходу дозволяє підприємству швидко реагувати на зміни ринкової ситуації та створює умови для забезпечення стабільної рентабельності.

3.3. Проблеми і напрямки удосконалення системи обліку витрат й аналізу собівартості продукції для підвищення ефективності управління бізнесом

На сучасному етапі розвитку економіки однією з ключових умов ефективного управління підприємством є наявність дієвої системи обліку витрат і глибокого аналізу собівартості продукції. Для підприємств, які займаються виробництвом захисних ролет, ця система має особливе значення, оскільки саме витрати на матеріали становлять основну частку в структурі собівартості. Удосконалення обліку витрат та аналізу собівартості на такому виробництві безпосередньо впливає на фінансові результати, конкурентоспроможність продукції та загальну стійкість бізнесу.

Досліджуване підприємство ТОВ “Цитадель Груп” є найбільшим виробником захисних ролет в Івано-Франківській області та один із лідерів ролетного ринку України. Спеціалізується на виготовленні та реалізації захисних ролет різних типів – алюмінієвих, металевих, тканинних тощо. Виробництво цієї продукції потребує значної кількості матеріальних ресурсів, таких як алюмінієві профілі, направляючі, пружини, фурнітура, комплектуючі механізми та пакувальні засоби. Саме матеріальні витрати займають понад 80-85% у загальній структурі собівартості. Це означає, що навіть незначне коливання цін на сировину або неефективне використання матеріалів може суттєво вплинути на кінцевий фінансовий результат підприємства.

Основною проблемою системи обліку витрат на підприємстві “Цитадель Груп” є недостатня деталізація та автоматизація процесів обліку матеріальних ресурсів. Часто інформація про витрати збирається вручну або за допомогою окремих Excel-таблиць, що створює ризик помилок, ускладнює контроль за фактичним споживанням матеріалів і не дозволяє оперативно реагувати на відхилення від норм. Наприклад, якщо на виробництві однієї ролети закладена норма витрати алюмінієвого профілю 4,5 м, а фактично використовується 4,9 м, відсутність оперативного контролю не дозволяє вчасно виявити перевитрати й визначити їхню причину – технологічний брак, помилки працівників або неякісну сировину.

Іншою проблемою є недосконалість системи калькулювання собівартості. У багатьох випадках підприємство обмежується лише загальним визначенням прямих матеріальних і трудових витрат, тоді як розподіл загальновиробничих витрат здійснюється пропорційно обсягу виробленої продукції. Такий підхід не враховує специфіку технологічних процесів і призводить до спотворення фактичної собівартості окремих видів ролет. У результаті керівництво не має достовірної інформації про рентабельність кожного виду продукції, що ускладнює ухвалення рішень щодо оптимізації асортименту чи цінової політики.

Також спостерігається слабка інтеграція між бухгалтерським і управлінським обліком. У бухгалтерському обліку витрати групуються для складання фінансової

звітності, однак така інформація часто є занадто узагальненою для оперативного управління. Керівництво підприємства потребує більш глибокого управлінського аналізу: визначення питомих витрат матеріалів на одиницю продукції, аналізу втрат від браку, обліку витрат за центрами відповідальності. Відсутність такої інформації обмежує можливості підвищення ефективності виробництва.

Ще одним напрямом удосконалення є підвищення аналітичного рівня звітності. Підприємству доцільно розробити внутрішні управлінські звіти, у яких відображатиметься не лише загальна собівартість, а й структура витрат за статтями, динаміка їх зміни, аналіз відхилень від планових показників. Це дозволить керівництву своєчасно виявляти неефективні витрати, приймати рішення про зміну постачальників, коригування норм або вдосконалення технології виробництва.

Крім того, слід удосконалити підходи до аналізу собівартості. На підприємстві варто впровадити факторний аналіз для визначення впливу зміни цін на матеріали, рівня продуктивності праці та обсягів виробництва на загальну собівартість. Це допоможе розкрити внутрішні резерви зниження витрат і підвищення рентабельності.

Важливим аспектом удосконалення системи обліку витрат і аналізу собівартості на підприємстві, яке займається виробництвом захисних ролет, є посилення контролю за формуванням цінової політики. Адже собівартість продукції є базою для визначення ціни продажу, і будь-які неточності в її розрахунку призводять до неправильного встановлення цін – або до заниження (що зменшує прибуток), або до завищення (що робить продукцію неконкурентоспроможною). Для прикладу, якщо підприємство ТОВ “Цитадель Груп” неточно розподіляє загальновиробничі витрати між видами ролет, воно може встановити однакову націнку на вироби, собівартість яких фактично різна. У результаті одні види продукції будуть продаватися з мінімальним прибутком або навіть зі збитком, тоді як інші – з надмірною маржею, що ускладнює збут.

Ще одним напрямом підвищення ефективності управління є використання системи бюджетування витрат. На практиці це означає складання плану витрат за статтями на майбутній період і постійне порівняння фактичних показників із

плановими. Для підприємства ТОВ “Цитадель Груп”, що виготовляє ролети, доцільно формувати бюджети споживання основних матеріалів (алюмінієвих профілів, комплектуючих), бюджети енергоресурсів, витрат на оплату праці, логістику та збут. Це створює передумови для запровадження системи контролінгу, яка поєднує облік, планування й аналіз у єдиний механізм управління.

Важливо також удосконалити систему внутрішнього аудиту витрат, яка має на меті перевірку достовірності облікових даних, оцінку ефективності використання ресурсів і дотримання встановлених норм. Для підприємства ТОВ “Цитадель Груп” така система може включати регулярні внутрішні перевірки норм списання матеріалів, аналіз відходів виробництва, перевірку коректності первинних документів (накладних, актів списання). Це забезпечує прозорість витратної інформації, зменшує ризики зловживань і сприяє підвищенню довіри керівництва.

Окремо слід звернути увагу на підвищення кваліфікації працівників бухгалтерії. Часто саме людський фактор стає причиною неефективного ведення обліку. Тому необхідно забезпечити регулярне навчання фахівців з питань сучасних методів калькулювання, автоматизації облікових процесів, фінансового аналізу та контролінгу. Це дозволить сформувати професійну команду, здатну не лише фіксувати витрати, а й активно впливати на процес управління ними.

У перспективі підприємство може перейти до впровадження методу калькулювання за видами діяльності (Activity-Based Costing – ABC). Його сутність полягає в тому, що витрати розподіляються не просто за видами продукції, а за конкретними видами діяльності – наприклад, порізка профілю, фарбування, монтаж, пакування, транспортування. Це дозволяє точніше визначити, які процеси створюють найбільшу частину витрат і де зосереджені резерви для їх зниження. Для ТОВ “Цитадель Груп”, це може дати змогу виявити, що, наприклад, найбільшу частку витрат формує ділянка порізки алюмінієвих профілів, адже саме тут спостерігається значне споживання електроенергії, зношення інструментів і утворення виробничих відходів. У такому випадку підприємство може прийняти рішення щодо оновлення обладнання для порізки, впровадження енергоощадних

технологій або вдосконалення системи обліку залишків матеріалів, що дозволить мінімізувати втрати сировини та знизити собівартість продукції.

Крім внутрішніх заходів, важливу роль відіграє і зовнішнє середовище. Постійне коливання валютного курсу, зміни вартості матеріалів та енергоресурсів безпосередньо впливають на собівартість роlet. Тому підприємству необхідно мати механізм адаптації – оперативний моніторинг ринку, аналіз постачальників, розробку альтернативних сценаріїв закупівель. Це дозволить мінімізувати ризики та забезпечити стабільність фінансових результатів навіть в умовах нестабільності ринку.

Рис. 3.5. Ключові напрями підвищення ефективності системи обліку витрат і аналізу собівартості на підприємстві ТОВ "Цитадель Груп"

Як видно з рис. 3.5, удосконалення системи обліку витрат охоплює автоматизацію процесів, розробку аналітичної звітності та впровадження сучасних методів калькулювання.

Удосконалена система обліку витрат і аналізу собівартості дає змогу підприємству не лише знизити витрати, а й приймати стратегічні рішення. Наприклад, на основі точних даних про собівартість можна визначити, які види ролет є найприбутковішими, які доцільно модернізувати або зняти з виробництва. Також це створює можливість для формування конкурентних цінових пропозицій, розрахунку оптимального обсягу замовлень, планування прибутковості й фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

Отже, ефективна система обліку витрат і аналізу собівартості на підприємстві, яке виготовляє захисні ролети, має базуватися на принципах точності, оперативності, прозорості та інтегрованості. Її удосконалення – це не лише технічне завдання бухгалтерії, а стратегічний напрям розвитку бізнесу, що забезпечує підприємству реальні конкурентні переваги, стабільність і зростання прибутковості в умовах динамічного ринку.

Таким чином, основними проблемами системи обліку витрат і аналізу собівартості на підприємстві, що виготовляє захисні ролети, є недостатня автоматизація обліку, спрощений розподіл накладних витрат, відсутність чітких норм споживання матеріалів і низький рівень управлінського аналізу.

Напрямки удосконалення полягають у впровадженні сучасних програмних рішень, розвитку внутрішньої аналітичної звітності та застосуванні сучасних методів аналізу. Реалізація цих заходів дозволить підприємству підвищити точність інформації про витрати, покращити контроль за використанням ресурсів, оптимізувати собівартість продукції та, зрештою, зміцнити позиції на ринку завдяки ефективнішому управлінню бізнесом.

Висновки до розділу

Загалом проведений аналіз витрат і собівартості продукції ТОВ “Цитадель Груп” дав змогу всебічно оцінити ефективність використання ресурсів підприємства, визначити ключові чинники, що впливають на формування собівартості, та окреслити напрями підвищення економічної результативності його діяльності. Дослідження динаміки й структури витрат показало, що основну частку становлять матеріальні витрати, що зумовлено специфікою виробництва захисних ролет. Така структура вимагає посиленого контролю за раціональним використанням матеріалів і мінімізацією технологічних втрат.

Проведений маржинальний аналіз засвідчив, що підприємство має потенціал для зростання рентабельності за рахунок оптимізації витрат, збільшення обсягів реалізації та більш гнучкої цінової політики. Визначення точки беззбитковості та аналіз маржинального доходу дозволяють керівництву оцінити межу прибутковості й приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо обсягів виробництва, асортименту продукції та рівня цін.

Водночас дослідження проблем системи обліку витрат і аналізу собівартості виявило низку недоліків, зокрема недостатню автоматизацію облікових процесів, спрощений розподіл накладних витрат і відсутність глибокого управлінського аналізу. Для підвищення ефективності управління бізнесом запропоновано впровадження сучасних інформаційних систем обліку, нормативного методу калькулювання, системи бюджетування витрат та контролінгу. Це забезпечить оперативність отримання даних, точність розрахунків і можливість виявлення внутрішніх резервів зниження собівартості.

Крім того, результати проведеного аналізу підтверджують, що ефективне управління витратами є стратегічним чинником забезпечення стабільності діяльності ТОВ “Цитадель Груп” у сучасних умовах ринку. Враховуючи постійне коливання цін на сировину, енергоресурси та логістичні послуги, підприємству необхідно підтримувати гнучку систему планування та контролю витрат, що дозволяє оперативно реагувати на зовнішні зміни. Саме системний аналіз

собівартості виступає інструментом, який не лише дає змогу визначити поточний рівень витрат, але й сприяє розробці економічно обґрунтованих рішень щодо оптимізації виробничих процесів.

Отримані результати свідчать, що подальший розвиток системи аналізу витрат має базуватися на принципах інтеграції, автоматизації та прозорості. Це означає, що облік, аналіз і планування мають функціонувати як єдиний управлінський комплекс, який забезпечує швидкий доступ до достовірних даних, можливість прогнозування фінансових результатів і контролю ефективності рішень. Особливу увагу доцільно приділити впровадженню сучасних програмних рішень, які дозволяють поєднати виробничий, фінансовий та управлінський облік в єдину інформаційну систему.

Отже, підсумовуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що ефективний аналіз витрат і собівартості продукції є ключовим елементом системи управління підприємством. Для ТОВ “Цитадель Груп” його удосконалення сприятиме не лише зниженню виробничих витрат, але й підвищенню якості управлінських рішень, забезпеченню стійкого розвитку, зростанню прибутковості та зміцненню конкурентоспроможності на ринку виробників захисних ролет.

ВИСНОВКИ

Дослідження системи обліку витрат й аналізу собівартості продукції на прикладі Товариства з обмеженою відповідальністю “Цитадель Груп” дозволило сформулювати ряд висновків.

1. Розглянуто сутність і класифікацію витрат, що дало змогу встановити їхню роль у формуванні фінансових результатів підприємства. Витрати виражаються як сукупність ресурсів, спожитих у процесі виробництва, які класифіковано за економічними елементами, статтями калькуляції, способом віднесення на об’єкти обліку, поведінкою щодо зміни обсягів виробництва тощо. Такий підхід забезпечує можливість системного аналізу структури витрат і пошуку шляхів їх оптимізації.

2. Досліджено нормативно-правове регулювання обліку витрат та собівартості продукції. Встановлено, що облік витрат в Україні регулюється низкою законодавчих та нормативних актів, серед яких ключовими є: Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Податковий кодекс України, НП(С)БО 7 “Основні засоби”, НП(С)БО 9 “Запаси”, НП(С)БО “Витрати”, НП(С)БО 17 “Податок на прибуток”, Методичні рекомендації тощо. Їх положення визначають принципи формування, визнання, оцінки та відображення витрат у фінансовій звітності.

3. Розглянуто методичні засади формування собівартості продукції у контексті реалізації ефективної цінової політики. Було доведено, що правильне визначення собівартості продукції виступає основою для формування економічно обґрунтованих цін, підвищення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення стабільної прибутковості.

4. Досліджено особливості організації обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на підприємстві. Встановлено, що ефективна система обліку повинна включати визначення об’єктів обліку та калькулювання, вибір бази розподілу загальновиробничих витрат, застосування сучасних методів обліку та використання первинних документів для фіксації всіх господарських операцій.

5. Узагальнено методичні особливості обліку витрат і калькулювання собівартості, серед яких – нормативний, попроцесний, позамовний, попередільний, метод “директ-костинг” та “стандарт-костинг”. Встановлено, що вибір конкретного методу залежить від типу виробництва, структури підприємства та інформаційних потреб управління.

6. Досліджено роль управлінської звітності як джерела реалізації ефективної цінової політики. Встановлено, що внутрішня управлінська звітність слугує важливим інструментом контролю, планування і прогнозування, дозволяє оцінити рівень витрат, рентабельність продукції та приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації виробничих процесів.

7. Проведено аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства ТОВ “Цитадель Груп”, який свідчить про суттєве зростання загального обсягу витрат підприємства на 63%. Основним фактором такого зростання стала собівартість реалізованої продукції, яка у 2023 році зросла на 50,2 %. Витрати на збут також зростали за аналізований період. У 2023 році вони зросли на 268,6 тис. грн., а у 2024 році – на 85,2 тис. грн., що пов’язано з розширенням ринків збуту та збільшенням обсягів реалізації продукції. Адміністративні витрати навпаки зменшились з 273,6 тис. грн. у 2022 році до 239,2 тис. грн. у 2024 році. Податок на прибуток також мав тенденцію до збільшення з 49,4 тис. грн. до 76 тис. грн., та до 80,7 тис. грн. у 2022-2024 роках. З даних аналізу структури витрат за економічними елементами встановлено, що основну частину становлять матеріальні витрати (80-85%), що є характерним для виробничого підприємства. Витрати на оплату праці мали тенденцію до збільшення з 7,22 до 9,84 та 10,19 % у 2022-2024 роках відповідно. Відрахування на соціальні заходи та інші операційні витрати також зростали за аналізований період. Амортизація, яка у структурі витрат у 2022 році становила 2,23% у 2023 році зменшилась до 1,08%, проте у 2024 році відбулось незначне зростання до 1,72%.

8. Здійснено маржинальний аналіз витрат підприємства та оцінку рентабельності бізнесу, в результаті чого визначено точку беззбитковості, запас фінансової міцності та рівень прибутковості. За проведеними розрахунками точка

беззбитковості для ТОВ “Цитадель Груп” станом на 2024 рік становить 6905,69 тис. грн. Запас міцності складає 13,24%. Отримані результати свідчать про задовільну фінансову стійкість підприємства та наявність резервів для підвищення ефективності діяльності.

9. Розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення системи обліку витрат і аналізу собівартості продукції. Серед основних напрямів вдосконалення запропоновано: впровадження автоматизованих систем обліку, розширення аналітичності даних, удосконалення методики розподілу непрямих витрат, посилення внутрішнього контролю та розробку внутрішніх стандартів калькулювання.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що ефективна організація обліку витрат і калькулювання собівартості продукції є важливою передумовою підвищення результативності діяльності підприємства. Своєчасне отримання достовірної інформації про витрати дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, забезпечувати економію ресурсів, зростання прибутковості та зміцнення фінансової стабільності бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит”, 7-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП “Рута”, 2016. 832 с.
2. Волкова І. А. Фінансовий облік – 2 : навч. посіб. Київ : Центр навчальної учбової літератури, 2019. 224 с.
3. Гуцаленко Л. В., Колеснікова О. М., Лепетан І. М., Марчук У. О., Мельянова Л. В. Управлінський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 370 с.
4. Родіна О. В. Сучасні підходи до визначення сутності категорії “витрати”. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 1181–1185.
5. Климко Г. Н., Нестеренко В. П., Каніщенко Л. О. Основи економічної теорії: політекономічний аспект : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Вища школа ; Знання, 2017. 743 с.
6. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2015. 460 с.
7. Гамова О. В. Розробка моделі планування витрат виробництва та шляхів удосконалення контролю з метою забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки*. 2019. Вип. 270. № 3. С. 254–261.
8. Кудлак В. Я., Мессарош А. В. Сутність та структура витрат підприємства. Матеріали VI Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів “Актуальні задачі сучасних технологій”. Тернопіль. 2017. С. 189–190.
9. Коблянська О. І. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Знання, 2018. 473 с.
10. Бухгалтерський облік: підруч. / [Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь, та ін]. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 460 с.
11. Кулішов В. В. Економіка підприємства: теорія і практика: навч. посіб. Київ: Моноліт 2006, 2025. 208 с.
12. Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 464 с.

13. Козак В. Г. Визначення поняття “витрати” та їх оцінка. Реформування економіки України: стан та перспективи: зб. матеріалів ІУ Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2019. С. 129–131.
14. Нападовська Л. В. Управлінський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Книга, 2024. 544 с.
15. Ільїна С., Верхоглядова Н., Шило В. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 536 с.
16. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 480 с
17. Балабанова Л. В., Холод В. В., Балабанова І. В. Маркетинг підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 612 с.
18. Іванечко Н., Борисова Т., Процишин Ю. [та ін.]. Маркетинг: навч. посіб. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 180 с.
19. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. 6-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП “Рута”. 2015. С. 756.
20. Соболев В. М., Косата І. А., Розіт Т. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 222 с.
21. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI з наступними змінами та доповненням : сайт Верховної ради України URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
22. Закон України ”Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV, із змінами та доповненням, сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, сайт Верховної ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 “Витрати”, сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
25. Текст Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), включаючи Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Тлумачення

- (КТМФЗ, ПКТ), виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>.
26. Атамас П. Й. Фінансовий облік : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 356 с.
 27. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 656 с.
 28. Давидюк Т. В., Манойленко О. В., Ломаченко Т. І., Резніченко А. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Харків : Гельветика, 2016. 392 с.
 29. Матвеева Н. М., Славута О. І. Управління витратами: навч. посіб. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 157 с.
 30. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 388 с.
 31. Довгопол Н. В., Полозова Т. В., Радченко М. О. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Харків. 2021. 300 с.
 32. Голов С. Ф. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень. *Податкове планування*. 2016. № 4. С. 27-34.
 33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 “Основні засоби” сайт Верховної ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 “Запаси” сайт Верховної ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 17 “Податок на прибуток ” сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
 36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 26 “Виплати працівникам” сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
 37. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань та господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
 38. Методичні рекомендації з формування собівартості затверджені наказом Міністерства фінансів України від 09 липня 2007 р. № 373 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

39. Шкромидида Н. Я., Жекало Х. Я. Методичні засади формування собівартості продукції у контексті реалізації ефективної цінової політики: матеріали міжн. мультидисц. наук. інтернет-конф. Тернопіль. 2025. Вип. 37. С. 46-48.
40. Дороженко Л. І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду. *Держава та регіони: Економіка та підприємництво*. 2018. № 2. С.72-76.
41. Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С., Організація обліку: навчальний посібник. Львів: “Магнолія 2006”, 2017. 432 с.
42. Лень В. С., Гливенко В. В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: 3-є видання. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 608 с.
43. Корольова О. І. Облік витрат виробництва: проблеми та перспективи. *Економіка та управління на транспорті*. 2015. Вип. 1. С.79-90.
44. Гарасим П. М., Воляник Г. М., Гарасим М. П. Організація обліку : навчальний посібник. Львів : Ліга-Прес, 2018. 300 с.
45. Чорна М. В., Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Управління витратами: навч. посіб. Харків: ХДУХТ, 2017. 166 с.
46. Сопко В. В. Роль управлінського обліку в системі управління витратами. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 10. 39 с.
47. Олексенко М. В. Сучасний стан обліку та аналізу витрат на виробництво. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2016. С. 132-141.
48. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз господарської діяльності: підручник. Київ : КНЕУ, 2016. 629 с.
49. Волкова Н. А, Волчек Р. М, Гайдаєнко О. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310 с.
50. Кошкалда Л. Ю., Радева О. Г. Методика аналізу точки беззбитковості. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 6. С. 526-528.
51. Економічний аналіз діяльності суб’єктів господарювання: посібник / В. В. Шкромидида, М. М. Василюк, Т. М. Гнатюк. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016. 219 с.
52. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: навчально-методичний посібник. Київ: КНЕУ, 2016. 263 с.

53. Пастернак О. П. Вибір методів обліку витрат основної діяльності для потреб управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. URL: <http://global-national.in.ua>
54. Меліхова Т. О., Троян О. В., Лауреанті Д. С. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат на виробництво для підвищення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 34-41.
55. Шкроміда Н. Я., Максимів Ю. В. Аналітичний облік витрат в умовах циркулярної економіки: трансформація підходів задля забезпечення потреб управління. *Регіональна економіка*. 2025. №2(116). С. 102-112.

Додатки

Фінансова звітність мікропідприємства

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Підприємство

Дата(рік,місяць,число)

Товариство з обмеженою відповідальністю "Цитадель Груп"

за ЄДРПОУ

Територія ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

за КАТОТТГ 1

Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю

за КОПФГ

Вид економічної діяльності Неспеціалізована оптова торгівля

за КВЕД

Середня кількість працівників, осіб 6

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон вулиця Височана, буд. 18, м. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА обл., 76018

Коди		
2023	01	01
35276852		
UA26040190010045761		
240		
46.90		

522545

1. Баланс на
на 31 грудня 2022 р.

Форма № 1-мс

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби :	1010	18,2	14,7
первісна вартість	1011	176,5	176,5
знос	1012	(158,3)	(161,8)
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	18,2	14,7
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 241,4	3 653,6
Поточна дебіторська заборгованість	1155	304,8	391,6
Гроші та їх еквіваленти	1165	0,3	360,1
Інші оборотні активи	1190	1 323,8	1 378,9
Усього за розділом II	1195	5 870,3	5 784,2
Баланс	1300	5 888,5	5 798,9

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	950,0	950,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 473,9	4 645,6
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	5 423,9	5 595,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	158,1	59,2
розрахунками з бюджетом	1620	18,5	2,5
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	18,1	12,1
Інші поточні зобов'язання	1690	269,9	129,5
Усього за розділом III	1695	464,6	203,3
Баланс	1900	5 888,5	5 798,9

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2022

Форма № 2-мс
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4 870,4	8 590,5
Інші доходи	2160	2,9	-
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	4 873,3	8 590,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4 141,5)	(7 394,1)
Інші витрати	2165	(457,3)	(625,4)
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	(4 598,8)	(8 019,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	274,5	571,0
Податок на прибуток	2300	(49,4)	(102,8)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	225,1	468,2

ЕП Петренко
Олександр
Олександрович

Керівник _____
(підпис)

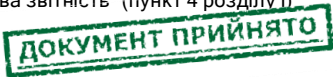
Петренко Олександр Олександрович
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____
(підпис)

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Фінансова звітність мікропідприємства

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Цитадель Груп"	Дата(рік,місяць,число)	2024	01	01
Територія	ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА	за ЄДРПОУ	35276852		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КАТОТТГ	UA26040190010045761		
Вид економічної діяльності	Неспеціалізована оптова торгівля	за КОПФГ	240		
Середня кількість працівників, осіб	4	за КВЕД	46.90		
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	вулиця Височана, буд. 18, м. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА обл., 76018		522507		

1. Баланс на 31 грудня 2023 р. Форма № 1-мс Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби :	1010	14,7	13,6
первісна вартість	1011	176,5	170,1
знос	1012	(161,8)	(156,5)
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	14,7	13,6
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3 653,6	2 643,8
Поточна дебіторська заборгованість	1155	391,6	1 776,9
Гроші та їх еквіваленти	1165	360,1	569,2
Інші оборотні активи	1190	1 378,9	1 402,0
Усього за розділом II	1195	5 784,2	6 391,9
Баланс	1300	5 798,9	6 405,5

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	950,0	950,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 645,6	5 018,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	5 595,6	5 968,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	59,2	52,9
розрахунками з бюджетом	1620	2,5	1,1
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	12,1	7,1
Інші поточні зобов'язання	1690	129,5	375,9
Усього за розділом III	1695	203,3	437,0
Баланс	1900	5 798,9	6 405,5

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2023

Форма № 2-мс
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 578,2	4 870,4
Інші доходи	2160	40,6	2,9
Разом доходи (2000 +2160)	2280	7 618,8	4 873,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(6 467,8)	(4 141,5)
Інші витрати	2165	(728,7)	(457,3)
Разом витрати (2050 +2165)	2285	(7 196,5)	(4 598,8)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	422,3	274,5
Податок на прибуток	2300	(76,0)	(49,4)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	346,3	225,1

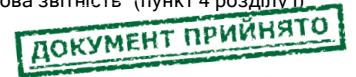
ЕП Петренко
Олександр
Олександрович
ЕП Засідко Петренко Олександр Олександрович
Наталія (ініціали, прізвище)
Романівна Засідко Наталія Романівна
(ініціали, прізвище)

Керівник _____
(підпис)
Головний бухгалтер _____
(підпис)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Фінансова звітність мікропідприємства

Підприємство

Товариство з обмеженою відповідальністю "Цитадель Груп"

Дата(рік,місяць,число)

за ЄДРПОУ

Територія ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

за КАТОТТГ 1

Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю

за КОПФГ

Вид економічної діяльності Неспеціалізована оптова торгівля

за КВЕД

Середня кількість працівників, осіб 4

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон вулиця Височана, буд. 18, м. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА обл., 76018

Коди		
2025	01	01
35276852		
UA26040190010045761		
240		
46.90		

522507

1. Баланс на
на 31 грудня 2024 р.

Форма № 1-мс

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби :	1010	13,6	12,4
первісна вартість	1011	170,1	182,5
знос	1012	(156,5)	(170,1)
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	13,6	12,4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2 643,8	3 341,8
Поточна дебіторська заборгованість	1155	1 776,9	541,3
Гроші та їх еквіваленти	1165	569,2	109,4
Інші оборотні активи	1190	1 402,0	1 441,6
Усього за розділом II	1195	6 391,9	5 434,1
Баланс	1300	6 405,5	5 446,5

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	950,0	950,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	5 018,5	4 210,6
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	5 968,5	5 160,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	52,9	57,1
розрахунками з бюджетом	1620	1,1	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	7,1	14,1
Інші поточні зобов'язання	1690	375,9	214,7
Усього за розділом III	1695	437,0	285,9
Баланс	1900	6 405,5	5 446,5

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2024

Форма № 2-мс
Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 930,7	7 578,2
Інші доходи	2160	29,4	40,6
Разом доходи (2000 +2160)	2280	7 960,1	7 618,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(6 735,2)	(6 467,8)
Інші витрати	2165	(776,7)	(728,7)
Разом витрати (2050 +2165)	2285	(7 511,9)	(7 196,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	448,2	422,3
Податок на прибуток	2300	(80,7)	(76,0)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	367,5	346,3

Керівник _____
(підпис)
Головний бухгалтер _____
(підпис)

ЕП Петренко
Олександр
Олександрович Петренко Олександр Олександрович
Наталія (ініціали, прізвище)
Романівна Наталія Засідко
(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад